

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ Γ'.
ΑΡΙΘ. 28

Εν Πειραιεὶ Ἀύγουστος
1885

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ
Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΓΝΗΣ Ι. ΣΜΙΘ
ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ

Κοσμοῦντες τὰς σελίδας τοῦ ἡμετέρου συγγράμματος διὰ τῆς ἀμέσως δημοσιευομένης περιγραφῆς τῆς εἰς τὸ βόρειον ἄκρωτήριον τῆς Νορβηγίας ἐκδρομῆς τῆς φιλέλληρος δεσποινίδος Ἀγνῆς Σμίθ, ἧς τὴν εἰκόνα καὶ τὴν βιογραφίαν ἐγνωρίσαμεν τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις διὰ τοῦ φυλλαδίου τοῦ παρελθόντος Ἀπριλίου, καὶ περὶ τῶν ἔργων τῆς ὁποίας καὶ τῆς καθόδου αὐτῆς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατριδί ἱκανὰ ἐγράφησαν ἐν τοῖς σπουδαιοτέροις ὄργάνοις τοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου, θεωροῦμεν ἡμᾶς εὐτυχεῖς καὶ ἐκφράζομεν τὴν βαθειὰν ἡμῶν εὐγνωμοσύνην τῇ ἐλλογιμωτάτῃ δεσποινίδι ἐπὶ τῇ ἐξαιρετικῇ ταύτῃ τιμῇ ἣν εὐηρεστήθη νὰ πορεύμῃ τῷ «Ἀπόλλωνι».

Ἀπὸ τοῦ βορείου ἄκρωτηρίου τῆς Νορβηγίας ὑπὸ τὰ λαμπρότερα μετεωρολογικὰ φαινόμενα, τόσῳ μακρὰν τῆς ἡμετέρας πατρίδος, ἀναμνηστικὴ ταύτης καὶ, πρώτη ἰσως, γρέφουσα Ἑλληνιστὶ ἐν τῇ βορείῳ ἐκείνῃ ἄκρᾳ ἡ φιλέλληνη δεσποινὶς Ἀγνὴ Σμίθ διὰ νὰ ἐπιστείλῃ τὰς ἐντυπώσεις αὐτῆς εἰς ἑλληνικὸν περιοδικόν, ἀνακινεῖ ἐν ἡμῶν ὥραιαις σκέψεις καὶ διεγείρει τὸν ἐνθουσιασμὸν ἡμῶν ὑπὲρ τῆς ἐξόχως φιλέλληρος δεσποινίδος. Ἔσμεν δὲ βέβαιοι ὅτι ἐν τῇ δημοσιευομένῃ ταύτῃ περιγραφῇ τῆς δεσποινίδος Σμίθ θέλουσιν ἀποθανυῖσθαι οἱ ἀ-

ραγῶσται τὴν θαυμασίαν εὐχέριαν μεθ' ἧς αὕτη γράφει ἐν τῇ νεοελληνικῇ, ἐν τῇ μελέτῃ τῆς ὁποίας τοσοῦτον κατέγινεν, ὡς καὶ τὴν πανταχοῦ ἐπιπνεύουσαν χάριν καὶ τοῦ γυναικείου φύλου τὸ λεπτὸν παρατηρητικόν. Πεποιθότες δ' ἐπὶ τὰ φιλοφρονέστατα αἰσθήματα τῆς φιλέλληρος δεσποινίδος ἔχομεν δι' ἐλπίδος ὅτι αἰετοτε θέλομεν τύχῃ τῆς πολυτίμου αὐτῆς συνεργασίας, καὶ θὰ κοσμῶμεν τὰς σελίδας τοῦ «Ἀπόλλωνος» διὰ τῶν περισπουδάστων προϊόντων τῆς γλαφυρᾶς καὶ πεφωτισμένης γραφίδος αὐτῆς.

Περατοῦντες τὴν προεισαγωγὴν ταύτην παρατιθέμεθα χάριν τοῦ ἱστορικοῦ γεγονότος τὸ ἐπιστολικὸν δελτάριον ὅπερ εὐηρεστήθη νὰ ποστείλῃ ἡμῖν ἡ φιλόφρων δεσποινὶς ἀπὸ τοῦ Ἀρκτικοῦ Ὠκεανοῦ, ὅπερ μετὰ 21 ἡμερῶν ταχυδρομικῆν πορείαν ἠὲ τυχήσαμεν νὰ λάβωμεν πρῶτοι ἡμεῖς ἐν Πειραιεὶ ἀπὸ τῶν ἀποκέντρων ἐκείνων ἐσχατιῶν Ἑλληνιστὶ γεγραμμένον.

Ἐν τῷ Ἀρκτικῷ Ὠκεανῷ
τῇ πρώτῃ ὥρᾳ μετὰ μεσονύκτιον.
τῇ 6|18 Ἰουλίου 1885.

Σὰς γράφω ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου μίαν ὥραν μετὰ μεσονύκτιον, διότι ἐδῶ δὲν ὑπάρχει νύξ τώρα. Εἶδομεν τὴν δύσιν καὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ Ἥλιου σχεδὸν σὺναμα. Ἀύριον θὰ εἶμεθα εἰς τὰ πέρατα τῆς Εὐρώπης εἰς τὸ βόρειον ἄκρωτήριον καὶ τότε θὰ ἐπιστρέψωμεν οἴκαδε. Εἶνε ψυχρὸν τὸ κλίμα.

Μετὰ πολλῶν ἀσπασμῶν
ὄλωσ προθύμως
AGNES SMITH

ΤΑΞΕΙΔΙΟΝ

BIS TO

ΒΟΡΕΙΟΝ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΝΟΡΒΗΓΙΑΣ

Ἐντός τριῶν μηνῶν ἡ καλὴ τύχη, ἡ κάλλιον εἰπεῖν, ἡ Θεία Πρόνοια, μοι ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν νὰ εὐρίσκωμαι εἰς τὰς δύο τῆς Εὐρώπης γωνίας, τὰς πορρωτάτω διεστώσας ἀλλήλων, διότι μόλις ἀναχωρήσασα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐπιστρέψασα εἰς Ἀγγλίαν ἀνέλαβον πλοῦν ἀπὸ Hull παρὰ τὴν δυτικὴν τῆς Νορβηγίας παραλίαν εἰς τὸ Βόρειον Ἀκρωτήριον, τὸ κείμενον μακρὰν ἐντὸς τῆς Ἀρκτικῆς ζώνης. Πολλὴν χαρὰν μοι προὔξεν ἡ προσδοκία τοιοῦτου ταξιδίου. Ὁμολογῶ ὅτι τῷ ὄντι ἠσθάνθη ἐίδός τι εὐσεβείας, συναίσθησιν ὅτι ἡ χώρα τὴν ὁποίαν ἐμέλλομεν νὰ ἴδωμεν ἦτο ἡ δευτέρα κοιτίς τοῦ ἀγγλικοῦ ἔθνους—κοιτίς σαλευομένη μὲν ὑπὸ ἀγρίων ἀνέμων, δωροῦσα δὲ εἰς τὸ ἐν αὐτῇ αὐξανόμενον βρέφος φύσιν στερεὰν καὶ ἰσχυράν. Ἀναγιγνώσκοντες ἀκριβῶς τὴν ἱστορίαν, μανθάνομεν ὅτι οἱ τῶν Ἀγγλοσάξωνων πρόγονοι κατῴκουν πρότερον ἐν Γερμανίᾳ, νικηθέντων δὲ τῶν συμπατριωτῶν τῶν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, δὲν ἤθελον νὰ ὑποδουλωθῶσι καὶ ἐφυγον ἐκ τῆς πατρίδος εἰς τὰς θυελλώδεις ἀκτὰς τῆς Σκανδιναυίας· μὴ εὐρόντες δ' ἐπαρκῆ τροφήν, διέβησαν τολμηρῶς τὴν βορείαν θάλασσαν, τινὲς μὲν ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν εὐφορον Ἀγγλίαν, ὅπου κατεδούλωσαν τοὺς πλείστους τῶν αὐτοχθόνων Κελτικῶν Βρετανῶν, τινὲς δὲ εἰς τὴν Νορμανδίαν, ὅπου ἐξεπαιδεύθησαν ὑπὸ τῶν ἐξηγησιασμένων Γάλλων καὶ προητοιμάσθησαν νὰ καταδουλώσωσι τοὺς ὁμογενεῖς τῶν τοὺς ἐγκαταστημένους ἐν Ἀγγλίᾳ.

Τούτ' αὐτὸ συνέβη καὶ ἄλλοτε, ὑποταχθείσης τῆς Γερμανίας ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Καρόλου. Οὕτω μετηνάστευσε τὸ ἰσχυρότερον καὶ ἀνδρείότερον μέρος τοῦ Σαξονικοῦ ἢ Γερμανικοῦ ἔθνους εἰς Ἀγγλίαν. Ἐὰν παραβάλλωμεν τὸ ἔθνος τοῦτο πρὸς τὰ ἐκ Κελτικῆς ἢ ἐκ Λατινικῆς καταγωγῆς, εὐρίσκωμεν ὅτι τὸ κύριον χαρακτηριστικόν του εἶνε ἡ εὐστάθεια, χαρακτηριστικὸν ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ Moltke βασιζει ἀδιστακτικῶς τὰ σχέδια του· καὶ ὅτι προὔξεν τὸ τοῦ Ναπολέοντος παράπονον «Αὐτοὶ οἱ Ἀγγλοὶ εἶνε τὸσον ἀμαθεῖς ὥστε δὲν ἀναγνωρίζουσιν ἑαυτοὺς νικηθέντας».

Πρὸς τούτω κληρονομεῖ ὁ Ἀγγλος ἀπὸ τῶν ἐκ Νορβηγίας προγόνων του πνεῦμα τολμηρὸν καὶ μεγαλεπίβολον, παροτρυνόν αὐτὸν νὰ ζητῇ τὴν τύχην του εἰς τὰ ἄγριώτερα μέρη τῆς ὑψηλῆς. Κληρονομεῖ ἐπίσης ἀγαπῆν πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ τοῦτου ἰκανὴ ἀπόδειξις εἶνε ἡ ἐπιθυμία παντός Ἀγγλόπαιδος νὰ ταξιδεύσῃ μίαν φορὰν τοῦλάχιστον ἐπὶ τοῦ περιηγμένου στοιχείου, εἴτε ἐγενήθη οὗτος ἐν τοῖς πτωχοτάτοις μέρεσι τοῦ Λονδίνου ἢ ἐν τινι τῶν μεσογείων ἐπαρχιῶν.

Ἡ πρώτη προετοιμασία μας διὰ τὸ ταξίδιον ἦτο νὰ σπουδάσωμεν ὀλίγον τὴν Νορδικὴν γλῶσσαν οὐχὶ μὲν βαθέως, ἀλλ'

ἀρκούντως ὥπως μὴ θεωρώμεθα πολὺ ἀμαθεῖς εἰς ξένην χώραν. Τοῦτο ἦτο εὐκολώτατον διότι ἡ γλῶσσα αὕτη εἶνε ἀδελφὴ τῆς Ἀγγλικῆς καὶ τῆς Γερμανικῆς· ἐφαίνετο δ' ἡμῖν κρίκος ἀλύσσεως συνδέων ἀμοτέρως. Ὑπάρχουν πολλαὶ ἀγγλικαὶ ἐκφράσεις, τὰς ὁποίας συνειθίζομεν νὰ κατακρίνωμεν ὡς χυδαίας ἢ ἐξ Ἀμερικανικῆς καταγωγῆς, ταύτας δὲ διδασκόμεθα ὑπὸ τῆς Νορδικῆς γλώσσης νὰ τιμῶμεν ὡς κλασικὰς καὶ ὡς ἐχούσας σπουδαίαν θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀναπτύξεως τῆς μητρικῆς ἡμῶν γλώσσης.

Ἀναχωρήσαμεν ἐκ Hull τῇ 11|23 Ἰουλίου, διὰ πλοίου τῆς Ἐταιρίας Thomas Wilson and Co καλουμένου Domino καὶ καταρτισθέντος ἐπιτηδῆς διὰ τὸ ταξίδιον τοῦτο, δὲν ἐγένοντο δὲ δεκτοὶ ἕτεροι ἐπιβάται, ἐκτὸς τῶν μελλόντων νὰ πλεύσωσι πρὸς τὸ Βόρειον Ἀκρωτήριον. Ἐμμεθα τεσσαράκοντα ἐξ τῶν ἀριθμῶν. Ἡ θάλασσα ἦτο γαλήνιος, ὁ δὲ οὐρανὸς ὀλίγον νεφελώδης. Τὴν πρώτην ἡμέραν δὲν εἶδομεν τὴν στερεάν καὶ, ἐπειδὴ ἦτο Κυριακὴ, εἶχομεν μικρὰν θρησκευτικὴν ἀκολουθίαν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ, λειτουργοῦντος ἐπιβάτου ἱερέως τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας.

Ἀξιοσημείωτοι ἦσαν αἱ δυσμαὶ τοῦ ἡλίου, καταδύοντος εἰς τὴν θάλασσαν ὡς μεγάλη σφαῖρα καὶ ἀφίνοντος ὀπισθεν τοῦ ἀπόχρωσιν, ἡ ὁποία ἐγένετο βαθυτέρου βαθυτέρα καὶ λαμπρότερα· τὸ λυκαυγὲς διήρκεσε σχεδὸν δύο ὥρας.

Τὴν ἐπιούσαν εἶχομεν δεξιὰ τὴν τῆς Νορβηγίας παραλίαν καὶ ἀριστερὰ πολλαὶ βραχώδη νησίδια. Μετὰ ταῦτα περὶ τὴν ὀδόσιν τῆς πρωίας εἰσῆλθομεν εἰς στενὸν μυχόν, χρησιμεύοντα ὡς λιμένα τῆς ὠραίας πόλεως Stavanger. Αἱ οἰκίαι τῆς εἶνε ξύλιναί, ποικίλως χρωματισταὶ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διώροφοι μὲ στέγας ἐξ ἐρυθρῶν κεράμων. Ἐνθὺ τῶν ὑαλίνων καὶ στιλβόντων παραθύρων τῶν διακρίνεται σειρά γαστρῶν, μετὰ τῶν ποικιλωτέρων ἀνθέων. Αἱ ὕδοι εἶνε παρὰ πολὺ καθαραὶ, καλῶς ἐστρωμέναι καὶ ἀρκούντως εὐρεῖαι, τὰ δὲ μικρὰ αὐτῆς καταστήματα παρέχουν μόνον τὰ χρήσιμα ἀντικείμενα. Ὅπισθεν ἀνελίσσεται πανόραμα ὑψηλῶν καὶ τραχέων ὄρεων, καὶ περὶ πολλὰ κατάφυτα νησίδια, ἅτινα ἰκανῶς ἐθαυμάσαμεν, διότι ἡ φιλιότη πατρὸς μας ἐν ἀντιθέσει κέκνηται τὴν τῆς θαλάσσης ἡγεμονίαν. Οἱ κάτοικοι τῆς Stavanger ὡς καὶ ὅλοι οἱ συμπατριῶταί των ἐράνησαν ἡμῖν ἡσυχίαν καὶ σεμνοὶ ἄνθρωποι, ὧν ἡ προσωπικὴ ἐκφρασις δεικνύει ὅτι ἐνδιαφέρονται περὶ τῆς ἐργασίας πολὺ περισσότερο ἢ περὶ τῶν τέρψεων. Ἐν τῇ μικρῇ μητροπολιτικῇ ἐκκλησίᾳ παρετηρήσαμεν μίαν εἰκόνα τῆς 13 ἐκατονταετηρίδος, παριστῶσαν τὴν τοῦ Σωτήρος σταύρωσιν, ἐν ᾗ ἡ Παναγία καὶ τὰ ἄλλα παρόντα πρόσωπα φοροῦσι τὴν ἀρχαίαν τῆς Νορβηγίας ἐνδυμασίαν, δηλαδή μέλαιναν ἐσθῆτα μετὰ λευκῆς ποδιᾶς καὶ μεγάλου πρεποῦς ἀκάμπτου λινῆς σοφράς (frilio), περὶ τὸν τραχηλὸν καὶ τοὺς καρπούς καὶ ἐν γένει τὸ σύνολον τῆς περιβολῆς εἶνε λίαν ἀνάρμωστον. Ἡ ἐθνικὴ θρησκεία τῆς Νορβηγίας εἶνε τώρα, ὡς γνωστόν, ἡ Λουθηρανὴ, ἡ δ' Ἐκκλησία διαφέρει ἀπὸ τῆς τῶν Γερμανῶν, καθόσον διευθύνεται ὑπὸ τιτλοφόρων ἐπισκό-

πων. Ἡ τῆς Stavanger μητρόπολις κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν παρὰ ταῖς τῆς Νορβηγίας ἐκκλησίας ὡς πρὸς τὴν καλλονὴν ἐπειδὴ ἐκτίσθη πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως ἀφιερῶται εἰς τὸν ἅγιον Suetonius ἢ Swithin τὸν τῆς Winchester ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπίσκοπον, οὗτινος τὸ ὄνομα διατελεῖ ἐτι παρ' ἡμῖν ὡς τὸ τοῦ τῶν βροχῶν προστάτου.

Ἀναχωρήσαντες ἐκ Stavanger τῇ μεσημβρίᾳ εἶχομεν γαλήνιον καὶ εὐάρεστον πλοῦν μετὰ τῆς παραλίας καὶ τῶν νησιδίων, ἐπὶ τῶν ὁποίων εὐρίσκονται διεσπαρμένα πολλαὶ πρᾶσινα χλοήφορα μέρη, τὰ ὅποια ἔτερψαν τοὺς ὀφθαλμούς μας ἐν μίᾳ τῶν φαλακρῶν βράχων. Ἄν καὶ ἡ γῆ δὲν εἶνε ἐκεῖ γόνιμος, εἶδομεν πολλὰς διωρόφους ξυλίνας οἰκίας ἀρκίως τεταγμένας κατὰ συνετὸν μέτρον προλήψεως πυρκαϊῶν. Ὁ πλοῦς ἡμῶν ἦτο πολὺ δυσχερὴς, καὶ μόνον ἡ ἄκρα δεξιότης τῶν δύο πρῶρων μᾶς προσφύλαξεν ἀπὸ δυστυχίας. Μίαν φορὰν, ὅτε ἐπλησιασαμεν εἰς πόλιν ὀνομαζομένην HangerSund, εἶδομεν αἰφνης ἰστυφόρον πλοῖον εὐθὺς ἐμπρὸς τῆς πρώρας διαπερῶν τὸν στενόν. Ὁ καλὸς μας πλοίαρχος ἀπέριψε τὸ σιγάρον του καὶ δρᾶμῶν πρὸς τοὺς δύο πηδαλιούχους, διέταξεν νὰ σταματήσωσιν, οἱ δὲ δύο ἐπιβάται παρετήρουν ἀνησυχῶς μέχρις οὗ τὸ ὠραῖον πλοῖον παρῆλθεν παρὰ τὴν πρώραν μας. Ἀδιάσκοπον ἐτήρουν δύο ἄνθρωποι τὴν τοῦ πηδαλίου στροφήν, διότι ἔπρεπε πολλαῖς νὰ στραφῇ τὸ μέγα ἀτμόπλοιο, καθόσον στιγμιαία ἀναβολὴ ἤθελε προξενήσει σύρραξιν ἐπὶ τῶν βραχῶν ἢ τῶν ὑφάλων. Συνεζητήσαμεν πολὺ διότι ἔχουν οἱ κάτοικοι τοιαύτης ἀφόρου χώρας τόσῳ καλὰς οἰκίας, ἐν ᾗ οἱ εὐτυχέστεροι υἱοὶ τῆς μεσημβρινῆς Εὐρώπης ζῶσιν πολλαῖς ἐν τῇ ἐνδείᾳ. Ὁ τῆς Νορβηγίας χωρικὸς εἶνε εὐρωστός, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἀπολαύει πολλὰν ἀπὸ τοῦ κλήματος, συγκεντρώνει ὅλας τὰς προσπάθειάς του εἰς τὴν διακόσμησιν τῆς ἐστίας του. Ὅλην τὴν δειλὴν διήλθον τοποθεσίας τῷ ὄντι μεγαλοπρεπεί. Ἐπλεύσαμεν διὰ λαβυρίθου ἐκ νησιδίων, τῶν μὲν χθαμαλῶν καὶ βραχῶδων, κεκοσμημένων ὑπὸ λαμπρῶν πρασίνων κηλίδων, τῶν δὲ ὑψηλῶν ὄρεων, ὧν αἱ φαλακραὶ κορυφαὶ ἐστῆφοντο ὑπὸ νεφελῶν, καὶ αἱ δειραδὲς ἦσαν κατάφυτοι ὑπὸ πευκῶν. Τὰ κύρια τῆς ἡμέρας συμβᾶντα ἦσαν ἡ τοῦ ἡλίου δύσις, ἡ γενομένη περὶ τὰς ἑννέα καὶ τέταρτον, καὶ τὸ λυκαυγὲς, τὸ λούον τὴν θάλασσαν, τὰ ἀπότομα ὄρη, καὶ τὸν διαυγῆ οὐρανὸν εἰς βεῦμα γλυκέος ὑποχρῶσου φωτός, φωτὸς ὅπερ ἴσως ἐφαντάσθημεν μόνον ὀνειρούμενοι καὶ διακρίσαντος ἐπὶ μίαν ὄραν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Τῇ πρωίᾳ εὐρίσκαμεθα ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς πόλεως Bergen, τῆς κειμένης ἐν εὐρυχωρῷ κόλπῳ, εἰς τοὺς πρόποδας ὑψηλῶν καὶ ἀποτόμων ὄρεων, ὧν αἱ κορυφαὶ σχηματίζουσι φανταστικὰ σχήματα. Αἱ ὕδοι καὶ αἱ οἰκίαι ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς τῆς Stavanger. Ἀξιοσημείωτοι ἦσαν αἱ μικραὶ λέμβοι, ἐν αἷς κωπηλατοῦσι συνήθως ἰσχυραὶ γυναῖκες. Μεγάλως ἠχαριστήθημεν ἰδοῦσαι καθαρὸν οὐρανὸν ἐν πόλει ὅπου 250 ἡμέραι τοῦ ἔτους εἶνε βροχεραὶ. Ἡ Bergen ἔχει 35,000 κατοίκους καὶ μέγα ἐμπόριον ταρίχων ἰχθύων καὶ ἐλκίου τοῦ ἡπατος τοῦ ὀνίσκου (Wd liver oil). Στέλλε-

ται ἀπ' αὐτῆς κατὰ δεκαπενθήμερον ἐν ἀτμόπλοιοι με ἀποίκους εἰς New York. Ἡ εἰσοδος εἰς τὸν κόλπον γίνεται διὰ λαβυρίθου νησιδίων.

Τὰ ἄλλα αξιοσημείωτα δὲν εἶνε πολλά. Συνίστανται ἐξ ἐνὸς μικροῦ μουσείου, ὅπου ἐκτίθενται ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα, ὧν τὰ ὠραιότερα, καθ' ἡμᾶς, εἶνε κέρατα κοσμούμενα ὑπὸ ἀργυρῶν δακτυλίων, χρησιμεύοντα τοῖς Wikings ὡς ποτήρια, καὶ ὁμοιάζοντα παρα πολὺ πρὸς σάλπιγγας. Μᾶς ἐνεποίησε βαθεῖαν ἐντύπωσιν ἡ θέα τῶν σεμνῶν φιλοπόνων σιωπηλῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι, στερούμενοι ἐπὶ πολλοὺς μῆνας τῶν ζειδῶρων τοῦ ἡλίου ἀκτίνων, ἔχουσιν ὅμως ὠραίας οἰκίας καὶ τακτικούς δρόμους. Εἶνε τῷ ὄντι θαῦμα, πῶς ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ Ἅγιον Εὐαγγέλιον ἔχει καταστήσῃ τοὺς ἀπογόνους ἀγρίων πειρατῶν πρόφους, τιμίους, δραστηρίους.

Ἀφήσαντες τὴν Bergen ἐπλεύσαμεν πρὸς Borraῦν μετὰ τῆς παραλίας καὶ τῶν νησιδίων, ὧν ἀμφοτέρων μᾶς σιρᾶς ἀμόρφων μελανῶν φαλακρῶν βράχων, ὁμοίων πρὸς μεγάλους ὄγκους σιδήρου. Πρὸς τὴν ἐσπέραν ἡ θάλασσα, στίλβουσα ὑπὸ τὰς τοῦ ἡλίου ἀκτίνων παρείχε χρώματα τόσῳ περιέργῳ ὥστε ἦτο πλήρης ποικίλων φυκῶν. Τοῦτο δὲ ἦτο μόνον ὀπτικὴ ἀπάτη. Ὁ ὄριζων ἦτο παρὰ πολὺ βαθυτέρος παρὰ τὸ σνηθές, καὶ ὁ Ὠκεανὸς, ὅταν διαλείμμα ἐν τῇ τῶν νησιδίων ζώνῃ μᾶς παρείχεν ἐλευθέραν τὴν θέαν αὐτοῦ, ἀμέσως πρὸ τῆς τοῦ ἡλίου δύσεως, παρείχε χρώμα λευκὸν ὡς γάλακτος, ἐν ᾗ ὁ οὐρανὸς ἐστίλβε χρυσοῦς καὶ ῥοδοχρῶς. Ἐκαθήμην ἐπὶ τῆς πρώρας, κευχρισμένη τῶν ἄλλων ἐπιβατῶν καὶ παρετήρουν τρία καλυβάκια ἐπὶ τῆς πετρώδους καὶ ἀφύτου παραλίας. Ἐνίοτε ἐβλέπομεν λέμβον τολμηρῶν ἀλιῶν κινδυνεύοντων τὸν βίον των πρὸς πορισμὸν τροφῆς.

Τὴν ἐπιούσαν εὐρίσκαμεθα ἐντὸς τοῦ fiord τοῦ Molde. Εἶνε τὸ fiord στενὸς μυχὸς τῆς θαλάσσης περαιοῦμενος μακρὰν εἰς τὴν στερεάν, οὗ τὰ ὕδατα εἶνε ἐν μέρει μὲν θαλάσσια, ἐν μέρει δὲ γλυκία. Δυνάμεθα ἐπίσης νὰ παραβάλλωμεν αὐτὸ πρὸς μικρὰν λίμνην, ἧς ὁμοία ἄκρα εἶνε ἀναπεπταμένη πρὸς τὴν θάλασσαν. Ὁ Molde Fiord ἔχει μῆκος 56 ἀγγλικῶν μιλίων περίπου, ὁμοιάζει πολὺ τῇ Lucerne, τῇ λίμνῃ τῇ ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ κυκλοῦται ὑπὸ χιονοσκεπῶν ὄρεων 2000 καὶ 6000 ποδῶν τὸ ὕψος, καταποικιλτῶν ὑπὸ μελανῶν πευκῶν. Αἱ ὄχθαι παρέχουν ὀλίγον πράσινον χόρτον, καὶ ὀλίγας ξυλίνας χρωματιστὰς ἐρυθρὰς οἰκίας. Αἱ οἰκίαι δὲν εἶνε στεγασταὶ ὑπὸ κεράμων ἢ σχιστολίθων, ὡς ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀλλ' ὑπὸ πρασίνης χλόης παρεχούσης ὕλην τῷ θεριστῇ, ἐνίοτε δὲ ὑπὸ πρασίνης ἀγρίων μαργαριτῶν ἢ πανσέδων.

Ἐσταματήσαμεν ἐπὶ πλευρᾷ τινος τῆς λίμνης, παρ' ἣν τὰ ὄρη ἦσαν τὰ πλείστα ἀπότομα καὶ τὰ ὕδατα διαυγέστατα, καὶ ὅποθεν εἶδομεν τινὰς glaciers. Ἐξελθόντες εἰς τὴν μικρὰν κωμόπολιν Veblungnaes, εὐρομεν ὅτι σχεδὸν ὅλοι αἱ ἀμαζαὶ ἢ carriages αὐτῆς εἶχον ἤδη μισθωθῆ ὑπὸ τῶν συνοδοιπόρων μας, καὶ δὲν ὑπελείπετο δι' ἡμᾶς εἰ μὴ ἀμαζαὶ διτροχον καὶ ἐντὸς τούτου ἐπέβημεν τρεῖς κυρίαι καὶ εἰς κύριος.

Τὸ εὐσαρκὸν ἵππάριον (pony) ἦτο ἀντικείμενον γέλωτος εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὑποίους συννητήσαμεν, διότι μόλις ἱκανὸν νὰ βαδίξῃ ὑπὸ βάρους τοιοῦτον, ἐθάδιζε τόσον ἀργά, ὥστε οἱ πεζοὶ μᾶς ἐπρόφθονον. Διήλθομεν κοιλάδα κειμένην ἐντὸς ὑψηλῶν καὶ ἀποτόμων χιονοσκεπῶν ὄρεων, ὑπὸ μυριάδων θυελλῶν ἠδλακισμένων, καὶ ὁμοιαζόντων οὐκ ὀλίγον πρὸς τὴν βράχιν τοῦ Χέλμου, τοῦ τῆς Πελοποννήσου ὄρους. Πρὸς μεσημβρίαν εἶχον ὀλίγον καύσωνα, ἂν καὶ ἀποσπάσματα τῆς χιόνος ἐκείνου ἐγγύς τοῦ δρόμου ἡμῶν. Ἡ κοιλάς ἦτο κατάφυτος ἀπὸ δενδρύλλια, λεπτοκάρυα, ἄγρια βόδα καὶ μεγάλας χαρίσσας σημάδας. Ἡ ἀμάξιτῆ ὁδὸς ἦτο λίαν καλὴ καὶ μαρτυρῆς τῆς τοῦ χειμῶνος δριμύτητος ἦσαν τὰ χιονοκάρυα, ἄτινα κατέκειντο ἐπὶ τῆς γῆς. Τέλος ἐφθάσαμεν εἰς Gaard-aak, χωρίον, ἐν τῷ ὁποίῳ προσεδοκῶμεν νὰ εὐρωμεν περίφημον ξενοδοχεῖον, ἀλλ' εὐρωμεν ὅτι τοῦτο εἶχε μεταβληθῆ εἰς ἰδιαιτέρον εἶκημα, καὶ ὅτι πολλὰ μίλια μᾶς διεχώριζον ἀπὸ ἄλλου χωρίου. Τοῦτου ἕνεκα ἐπεστρέψαμεν εἰς Bellungo-naes διὰ τοῦ πλοίου μᾶς. Ἀποτίουσαι τὴν τῆς ἀμάξης τιμὴν, παρετηρήσαμεν ἐν ἔθιμον τῶν χωρικῶν τῆς Νορβηγίας, οἵτινες, ὅπταν λαμβάνωσιν χρήματα ἀπὸ κυρίου ἢ κυρίας τινός, δὲν προφέρουσι καμμίαν λέξιν εὐχαριστήσεως, ἀλλ' ἐν ἄκρῳ σιγῇ κρατοῦσι τὴν χεῖρα τοῦ δίδοντος· ἐκείνος ὑποθέτει ἴσως, ὅτι ὁ χωρικός θὰ φέρῃ ταύτην εἰς τὰ χεῖλη του, ὡς εἶχε κάμει Αὐστριακὸς τις, ἀλλ' ἐκείνος ἀρκεῖται μόνον νὰ τὴν σείῃ ἐλαφρῶς. Οὐδεὶς τῶν συμπατριωτῶν μᾶς, ἐλπίζομεν, ὅτι εἶνε τόσο ὑπερήφανος, ὥστε νὰ ἀποκρούσῃ τὴν τοιαύτην ἀπόδειξιν εὐμενείας.

Τὴν ἐπιούσαν ἐπλεύσαμεν εἰς Molde τὴν πόλιν, τὴν δοῦσαν τὸ ὄνομα τῆς εἰς τὸ fiord. Ὁ πλοίαρχος ἐσκόπευε νὰ σταματήσῃ ἐκεῖ μόνον δύο ὥρας, ἵνα ἐπωφεληθῇ τῆς παλιρροίας τῆς εἰς Trondheim. Τινὲς ἐξ ἡμῶν ἠθέλησαμεν νὰ ἀναβῶμεν τὸ ὄρος Molde hei, διὰ νὰ ἴδωμεν μίαν ἐκ τῶν μεγαλοπεπεσμένων ὑπόψεων τῶν ἐν Νορβηγίᾳ. Ἐζήτησα πληροφορίας περὶ τοῦτου, καὶ Κύριός τις, μέλος τῆς περιφημοῦ ναυτικῆς Ἐταιρείας τοῦ Sloyd μὲ ἀπέτρεψεν ἀπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως, λέγων ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀναβῶμεν καὶ νὰ καταβῶμεν ὄρος 1350 ποδῶν τὸ ὕψος ἐντὸς δύο ὥρων. Ἐγὼ ἐν τούτοις ἀνέβην, συμβουλευομένη τὸ ὄρολόγιόν μου καὶ συνοδευομένη ὑπὸ τριῶν ἄλλων κυριῶν καὶ πολλῶν κυριῶν, πρὸς τούτοις καὶ ὑπὸ τινων οἵτινες παρητήθησαν εἰς τὸ ἡμισυ τοῦ δρόμου. Ἡ ἀνάβασίς ἦτο ἐπίπονος, ὄχι τόσον ἕνεκα τῆς ἀνωμαλίας καὶ τοῦ βαλτώδους τῆς τρίβου, ὅσον ἕνεκα τοῦ μεγάλου καύσωνος, τὸν ὅποιον ἡ τοῦ ἀέρος ὑγρασία καθίστα ἀφύρητον. Φθίσαντες εἰς τὴν κορυφὴν ἐντὸς μιᾶς ὥρας, ἐλάβομεν λαμπρὰν ἀμοιβὴν διὰ τοὺς κόπους μᾶς, διότι σπανίως ἀπηλάτυσαν θεῖας τόσον μαγευτικῆς. Κάτωθεν ἐξετείνετο τὸ fiord, εἰς ἔκτασιν 30 μιλίων, μὲ ὕδατα διακυγῆ ὡς κάτοπτρον ἐν μέσῳ, πετρῶδη τινὰ νησίδια, καὶ εἰς τὴν ὄχθην, ἀντικρῶ ἡμῶν ἐκτεταμένη σειρὰ γιγαντιαίων, μαύρων πευκοέντων, χιονοσκεπῶν ὄρεων, ὧν αἱ κορυφαὶ ὑψοῦντο ἐν ἀνωμά-

λοις ἀλλοκότοις μορφαῖς, ἐν ᾗ ἀναριθμητοὶ καταρράκται ἐπιπτον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν λιμνώδη κόλπον. Στρέψαντες τοὺς ὀφθαλμούς μᾶς εἰς τὸ ἄλλο μέρος, τὸ δυτικόν, εἶδομεν τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν, τὴν ζώνην τῶν νησιδίων, τὴν προστατεύουσαν ἀπὸ θυελλῶν, καὶ τὴν παραλίαν τῆς Νορβηγίας, ἧτις παρεῖχεν ἡμῖν πολλὰς ἐλπίδας γαληνίου πλοῦ εἰς τὸ Βόρειον Ἀκρωτήριον. Ἐπεστρέψαμεν εἰς τὸ πλοῖον δέκα λεπτὰ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του. Τὸ ἐσπέρας ἦτο βροχερὸν καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶδομεν τὸν ἥλιον, εἶχομεν μικρὸν χορὸν ἐν τῇ τῆς πρώρας αἰθούσῃ. Ἐν ᾗ ἐγευματικῶμεν, ἤκουσα αἰφνης τὴν κραυγὴν whole, whole: κῆτος! κῆτος! Ἐπήδησα εἰς τὸ κατὰστρωμα, ἀλλὰ δυστυχῶς εἶδον μόνον ἓνα δελφίν.

Τὴν ἐπιούσαν ἐφθάσαμεν πολὺ πρῶτ' εἰς Trondheim, ἧτις εἶνε ὀλβία ἐμπορικὴ πόλις, μὲ εὐρωχόρους καὶ καθαρὰς ὁδοὺς καὶ ὠραίας ζυλίνας οἰκίας, ἀλλὰ μὴ κειμένη εἰς θέσιν τόσον γραφικὴν ὡς τὴν τῆς Bergen. Ἐπορεύθημεν ἀμέσως δι' ἀμάξης, ἵνα ἴδωμεν τὸν περίφημον καταβράκτην τοῦ Nerfos, διήλθομεν κοιλάδα παρὰ πολὺ εὐφορον, πλήρη μικρῶν πρασίνων βουνῶν καὶ ὠραίων ἐπαύλεων. Ἡ θέα τῶν θειστοῦν τῶν συναθροίζοντων τὸν ξηρόχορτον καὶ ὁ ὑπερβολικὸς καύσων κατέστησε περιέργον τὴν ιδεάν ὅτι εὐρισκόμεθα σχεδὸν κατὰ τὸν 64ον βαθμὸν τοῦ πλάτους. Ἡ προσέγγισις ἡμῶν εἰς τὸν καταβράκτην ἦτο δυσχερεστάτη, διότι ἔπρεπε νὰ καταβῶμεν λασπώδη ὄχθην. Ὁ καταβράκτης ἁμοιάζει πολὺ τοῦ Ῥήνου πλησίον εἰς Schaffhausen ἐν Ἑλβετίᾳ. Τὰ ὕδατά του πίπτουσι ἀπὸ μεγάλων βράχων εἰς βάθος 100 ποδῶν, ὑψοῦνται δὲ πάλιν ἐν μορφῇ νεφέλης ἀφροῦ.

Ἡ τῆς Trondheim μητροπολιτικὴ ἐκκλησία ἐκτίσθη ὑπὸ Ἀγγλῶν ἀρχιτεκτόνων τῇ 12ῃ ἑκατονταετηρίδι, οὐσα λαμπρὸν παράδειγμα τῆς γοτθικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἐν αὐτῇ ἐστέφοντο οἱ τῆς Νορβηγίας βασιλεῖς καὶ ἐκεῖ ἐθάπτοντο πρὸ τῆς 13ης ἑκατονταετηρίδος.

Ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ Trondheim περὶ τὰς τέσσαρας μ. μ. Τὸ πλοῖον μεταξὺ τῶν νησιδίων ἦτο λίαν ἐπικίνδυνον. Τὴν νύκτα εἶχομεν βραγδαίαν βροχὴν.

Τὴν ἐπιούσαν ἐσταματήσαμεν περὶ τὴν ἐνάτην ἐγγύς περιέρχου ὄρους, ὀνομαζομένου Sorghaetta (ἀγορτικὸς πῖλος). Ἐχει τῶντι μορφήν πῖλου, καὶ εἶνε διάτρητον ἔχον μεγάλην ὀπήν, διὰ τῆς ὁποίας φαίνεται καλῶς ἡ θάλασσα καὶ τὰ νησιδιά τῆς ὡς διὰ τηλεσκοπίου. Ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι διωκομένης μιᾶς γίγαντος ὑπὸ τοῦ ἐρωμένου της, ὁ ἀδελφός της ὑπερήσπισεν αὐτήν, καὶ, διὰ βέλους βληθέντος ὑπὸ τοῦ ἐρωμένου, τοῦ ὀνομασθέντος Hestmand (ἵππευς) ὁ διαπερασθεὶς πῖλος του μετεβλήθη ἀμέσως εἰς αὐτὸ τὸ ὄρος, ἐν ᾗ ἡ γίγας ἐγένετο ἄλλο ὄρος, ὀνομασθέν Lecko. Τινὲς ἐξ ἡμῶν ἀνέβημεν εἰς τὴν ὀπήν, ἧτις κεῖται εἰς ὕψος 400 ποδῶν ὑπεράνω τῆς θαλάσσης, καὶ εὐρωμεν ὅτι ὁ σωλὴν εἶχε ὕψος 62 ποδῶν εἰς τὴν εἰσοδον, 203 ποδῶν εἰς τὸ μέσον καὶ 246 ποδῶν εἰς τὴν ἐξοδον. Πολὺ σιζητεῖται ἂν ἡ μοναδικὴ αὕτη ὀπή εἶνε ἀποτέλεσμα σεισμοῦ, καὶ ἡ δύνα-

μει ἡ μορφώσασα ταύτην θὰ εἶχε διαβρῆξαι τὴν γῆν ἕως τῆς ἐπιφανείας της. Πιθανόν, οὐσης τῆς πέτρας ἐκ γρανίτου, ὅτι εὐρίσκειτο ἐκεῖ μαλακώτερον τι στρώμα, μὴ ἀντέχον εἰς τὰς τῶν πάγων ἐπιθέσεις.

Πλεύσαντες ἐντεῦθεν διέβημεν μετ' ὀλίγας ὥρας τὸν Ἀρκτικὸν Κύκλον. Ἡ ἐσπέρας ἦτο συνεφώδης καὶ βροχερά· περὶ καὶ πρὸς δεξιὰ εἶχομεν μεγαλοπρεπὲς πανόραμα ὄρεων, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶδομεν τέσσαρας ὑπερμεγέθεις ὄγκους πάγου κα. ταβαινοντας εἰς τὰς ἐπιθαλασσίαις κοιλάδας ἐκ χιονοσκεπῶν ὄροπεδίου. Περὶ τὴν δεκάτην ἡ θέα ἦτο ἐκ τῶν ἀγριωτάτων. Ἦτο ἀκόμη ἡμέρα, ἀλλὰ μαῦραι νεφέλαι ἔκειντο εἰς ἀπέιρους ὄγκους ἐπὶ τῶν φαλακρῶν τῶν ὄρεων κορυφῶν, ἐν ᾗ βουνὰ τινὰ πλησιέστερα εἰς τὴν θάλασσαν, κατάρυτα μὲ βρῦα καὶ λευγῆνας παρεῖχον τῇ παρακλίᾳ πράσινον χρῶμα καὶ μαγευτικὸν κάλλος.

Τὴν θυελλώδη νύκτα ἐν τῷ εὐρεῖ Ὠκεανῷ διεδέχθη βροχερὰ ἡμέρα. Μετὰ μεσημβρίαν εἰσῆλθομεν πάλιν ἐντὸς τῆς τῶν νησιδίων ζώνης, καὶ εἰμεθα ἐκθαμβοὶ βλέποντες τὰ ὄρη τὰ πλησιάζοντα τῇ θαλάσσει κατάρυτα μὲ λαμπρὸν χόρτον καὶ δενδρύλλια, ἐν ᾗ τὰ ὄρη τὰ ὀπισθεν ἦσαν χιονοσκεπῆ. Λέγεται ὅτι πρὸ τριῶν ἐβδομάδων ἡ εὐφορος αὕτη γῆ ὑπῆρχεν ἐντελῶς κεκαλυμμένη ὑπὸ χιόνος καὶ ὅτι μετὰ ἓνα μῆνα θὰ μαστιζέται ὑπὸ τῆς δριμύτητος τοῦ χειμῶνος. Ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄχθης ὑπῆρχε μεγάλη λευκὴ ἐκκλησία καὶ τινες εὐκτιστοὶ οἰκίαι.

Τὴν ἐπιούσαν εἶχομεν δι' ἐλπίδος ὅτι θὰ εἶδομεν τὸν ἥλιον ἐν ὥρᾳ μεσονυκτίου καὶ διὰ τοῦτο ἐκοιμήθημεν ἀπὸ τῆς ὀγδόης τῆς ἐσπέρας μέχρι τῆς δεκάτης ἐπιτήδες διὰ νὰ μὴ εὐρεθῶ κεκμηκυῖα πρὸ τοῦ μεγάλου θαύματος τοῦ καὶ κυρίου τοῦ ταξιδίου μᾶς σκοποῦ. Ἀναβῆσα ἐπὶ τοῦ καταστρώματος εἶδον ὅτι ἐπλέομεν ἐπὶ λιμνοειδῇ θάλασσαν, ἐν μέσῳ ἀμφιθεάτρου φαλακρῶν χιονοσκεπῶν ὄρεων, ὧν ἡ μεγαλοπρέπεια καταληπτή ἀπὸ τῆς περιστάσεως ὅτι εἶδομεν ταῦτοχρόνως τέσσαρας μεγάλους glaciers (σωροὺς πάγου). Πρὸς δυσμὰς ὁ οὐρανὸς ἦτο βεβαπτισμένος ἐν λαμπροῖς χρώμασιν ἡλίου καταδύοντος πρὸς τὸν ὄριζοντα, οὐτινος τὸ ἀγνὸν φῶς ἀνιηνακλάτο ἐπὶ τῶν τῆς ἀνατολῆς νεφελῶν. Ἐκαθήμεθα ἐπὶ τῆς πρώρας καὶ τὸ πλοῖον ἐσπευδεν ἵνα ἐξέλθῃ ἐγκαίρως εἰς τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν, ὥστε νὰ παράσχῃ ἡμῖν ἐλευθερίαν τὴν τοῦ οὐρανοῦ θεῶν. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον δύουσα ἡ τοῦ ἡλίου σφαῖρα, ἐπλησίασεν εἰς τὸν ὄριζοντα. Αἰφνης ἐν βίπῃ ὀφθαλμοῦ ἀνέβη, χωρὶς νὰ χάσωμεν ἐν δευτερόλεπτον τὴν θεάν της. «Πῶς θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἀνατολήν; ἡρώτησα. «Βαθμηδόν, μοὶ ἀπεκρίθη τις, θὰ ὑψωθῇ πλείοτερον εἰς τὸν ὄριζοντα». Εἰσπλήθον εἰς τὴν αἰθούσαν, ἵνα γράψω τινὰς ἐπιστολάς ἀνευ φωτὸς λυχνίας. Κατακλιθεῖσα δὲν ἠδυνήθη νὰ κοιμηθῶ ἐπὶ δύο ὥρας, ἕνεκα τῆς τοῦ ἡλίου ἀντακλάσεως ἐπὶ τοῦ λευκοῦ τοῦ θαλαμίσκου τοίχου. Ἐγερθεῖσα τὸ πρῶτ' εἶδον ὅτι εἶχομεν σταματήσει ἀντικρῶ τῆς Hammerfest, βορειοτάτης τῆς ὑψηλοῦ πόλεως, ἧτις κεῖται ἐν γραφικωτάτῃ θέσει μεταξὺ μικρῶν

πρασίνων χιονοσκεπῶν βουνῶν, ἔχει τρεῖς ἢ τέσσαρας εὐρωχόρους, λιθοστρώτους καὶ καθαρὰς ὁδοὺς, διωρόφους ζυλίνας οἰκίας, ὀλίγα καταστήματα διὰ τῶν διωφερῶν ἐμπόριον καὶ φρικτὴν ἀποφορὰν ἀπὸ τοῦ κητείου ἐλαίου ἀναδίδει. Ἐπεσκέφθημεν τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ καλὸν μικρὸν ξενοδοχεῖον ὀνομαζόμενον «Ὁ Βόρειος Πόλος». Εἶδομεν τινὰς Λάπωνας, μικροσώμους ἀνθρώπους, δυσειδεῖς τὸ πρόσωπον καὶ ἐνδεδυμένους περιέργον περικαλλῆ στολήν.

Τὴν ἐσπέραν τῆς ἡμέρας ταύτης ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Βόρειον Ἀκρωτήριον, ὅπερ κεῖται ἐπὶ νήσου ὀνομαζομένης Maagero. Ἀπεβιβάσθημεν διὰ λέμβων εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἀνελάθομεν τὴν δυσκολωτάτην καὶ κοπιωδεστάτην τοῦ ἀποτόμου βράχου ἀνάβασιν. Μέγα πρόβλημα ἦτο τῷ ὄντι νὰ φθάσωσι τέσσαράκοντα ἄνθρωποι, εἰς ὧν δέκα τέσσαρες κυρίαί, εἰς τὴν κορυφὴν ἐνὸς κρημοῦ 1000 ποδῶν ὕψους δι' ὁδοῦ σχεδὸν καθέτου, κρατοῦντες καλῶς σχοινίον παγὲν ἐν τῇ γῇ διὰ σιδηρῶν πασσάλων. Φθάσαντες εἰς τὴν κορυφὴν περιεπατήσαμεν εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς μιλίου ἐπὶ χλοητρόφου ὄροπεδίου ἕως οὗ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ὄφρυν κρημοῦ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου εἶχομεν ἐλευθερίαν τὴν θεάν ἐπὶ τοῦ Ἀρκτικῷ Ὠκεανῷ, φανταζόμενοι ὅτι ἀπασα ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀφρικὴ ἔκειντο ὀπισθεν ἡμῶν, βεβουλισμένων εἰς ὕπνον τῶν πλείστον τῶν ἐν αὐταῖς κατοικούντων. Ὁ βράχος οὗτος εἶνε ὁ βορειότατος τῆς Εὐρώπης ἐκτὸς ἐτέρου τινος πλησίον κειμένου καὶ ὑπερέχοντος αὐτοῦ τρεῖς πόδας. Ἀδυνατοῦσι γλωσσά τε καὶ γραφεῖς νὰ ἀφηγηθῶσι τὸ μεγαλεῖον τοιαύτης νυκτός, ἧς τὸ φῶς ἦτο τὸ τοῦ ἀνεσπέρου ἡλίου. Ἦτο φῶς ἀγνόν καὶ γαλήνιον ὡς τὸ τῆς σεληνῆς, ἰσχυρότερον ὅμως καὶ ὑπερφυσικόν. Προσηλώσαμεν τοὺς ὀφθαλμούς μᾶς ἐπὶ τοῦ ἡλίου μέχρι οὗ αὐτὸς ἐπλησίασεν εἰς τὸν ὄριζοντα. Φθᾶς εἰς ἀπόστασιν 402'0" (δηλαδὴ 4 βαθμοὺς καὶ 2 λεπτὰ) ἀπ' αὐτοῦ, ἐπήδησεν αἰφνης πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ἀνῆλθε μετ' ἐκπληκτικῆς ταχύτητος. Ἡ ἀδελφὴ μου παρετήρησεν ὅτι καταδυομένου τοῦ ἡλίου, τὰ τῶν ἀνθρώπων πρόσωπα ἦσαν ὠχρὰ, ἐν ᾗ ἀνατέλλοντος αὐτοῦ, ἠρρυθρώθησαν ἐλαφρῶς. Καὶ τότε ἀνεμνήσθη, ὡς εἰκός, τῆς θείας τοῦ Ὁμήρου φράσεως «ροδοδάκτυλος ἠώς» ἦν ὁ Μίλτων κατόπιν ἐμμήθη (When he rosy fingersmoun) καὶ ὑπερεθαύμασα τὴν βαθεῖαν τῆς φύσεως γνώσιν τὴν ὑπὸ τοῦ ἀθανάτου τῆς Ἑλλάδος τυφλοῦ βραψφιδῶ κεκτημένην. Ἡ κατάβασίς μᾶς ἀπὸ τοῦ κρημοῦ ἦτο τῶντι φρικτὴ, διότι ἔπρεπε νὰ κρατῶμεν τὸ σχοινίον δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν. Εἰς ἐν μέρος ἐκαλίσθη καὶ ἀδύνατον ἦτο νὰ χωρήσω ἐμπρὸς τῇ ὀπίσω, ὅτε μόλις ἐσώθη, εὐτυχῶς βοηθηθεῖσα ὑπὸ τινος εὐβρόστου καύτου. Τὸ δυσάρεστον ἦτο ὅτι οἱ εὐρισκόμενοι ὀπισθεν μᾶς ἐβρίπτον μικροὺς λίθους μὲ τοὺς πόδας των, ἀλλ' εὐτυχῶς οὐδεὶς ἐβλάθη. Ἐπιστρέψασα εἰς τὸ ἀτμόπλοιον ἐν ἀβρῆτῳ βέμβῃ καὶ συγκινήσει διέγυσα ἐπὶ τοῦ χάρτου τὰς ἐντυπώσεις μου, εἰς στίχους.

THE MIDNIGHT SUN

T'was the moment of midnight
The sun had not set;
His light on the Ocean
What eye can forget?
The sky was like crystal;
The earth was a glow;
All bathed in his splendour,
Rock, lichen, and snow.

We stood on the North Cape
With Europe behind;
On cliffs ever furrowed
By ice and by wind.
We saw him descending—
He touched not the blue—
But sprang up in glory
His course to renew.

Oh magic of sunset!
Oh sweetness of dawn
Ye both were up on us
And both ye are gone!
But we look for a city
Deep founded in light,
Within whose high portals
There cannot be night.

Επισκεφθέντες εἶτα τὰ ἐργοστάσια τῶν ἰχθυελαίων ἐν ταῖς
ἡσίοις Loffonden, τὰ τοῦ Fiords τὰ τοῦ Logne, καὶ τοῦ
Hardanger, ἐπιστρέψαμεν εἰς Hull παρατώσαντες πλοῦν 19
ἡμερῶν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΚ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΟΥ ΣΕΒΑΝ ΚΑΙ ΤΑ ΙΔΕΩΔΗ ΤΟΥ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΣΜΟΥ

ΥΠΟ
Ν. ΚΑΖΔΑΖΗ

(Συνέχ. ἴδε ἀριθ. φύλ. 28)

III

Υπὸ τὴν σιγὴν τῆς νυκτός, ὑπὸ τὸ μελαγχολικὸν φῶς τῆς
σελήνης ἐβαδίζομεν πρὸς τὸ παρακείμενον τῇ πόλει ἄλσος.
Οἱ τελευταῖοι ἤχοι τῆς θορυβώδους ἐκείνης ἑορτασίου ἡμέ-
ρας ἐξέλιπον ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῆς νυκτός, ὡς θὰ ἐκλίπη ποτὲ πᾶς
τῆς ζωῆς ἤχος, πᾶσα ἐκδήλωσις κινήσεως καὶ ἀνησυχίας ἐν
τῷ ἀπείρῳ τῆς αἰωνιότητος. Ἐπὶ στιγμὴν ἐβυθίσθη εἰς ρεμ-
βασμούς, εἰς σκέψεις περὶ τοῦ μέλλοντος. Ἄλλ' ἐξῆλθον ἀμέ-
σως τῆς καταστάσεως ταύτης, προκλήθεις εἰς ἀπόκρισιν παρὰ
τοῦ συνοδοῦ μου.

— Πάντοτε μετὰ θρησκευτικοῦ δέους ἐπλανήθη ἐν τῷ

πανθέῳ τῆς ἐλληνικῆς δόξης καὶ μετὰ θαυμασμοῦ παρηκο-
λούθησα καὶ ἐμελέτησα καὶ τὰς τελευταίας περιστάσεις καὶ
λεπτομερείας τοῦ μεγάλου λαοῦ, τοῦ δημιουργήσαντος τὸν
καλλιστόν τῶν πολιτισμῶν. Οὐδέποτε τὸ παγκόσμιον πνεῦμα
ἐξεδηλώθη τοσοῦτον ζωηρόν, τοσοῦτον κυρίαρχον, τοσοῦτον
αὐτόνομον ἐν τῇ συλλήψει καὶ διατυπώσει τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ
ἀγαθοῦ καὶ τοῦ καλοῦ, ὅσον ἐν τῇ ἱστορικῇ ἀποκαλύψει τοῦ
ἐλληνικοῦ πνεύματος.

Ἐλάλει μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀληθοῦς. Ἡ φωνὴ αὐτοῦ ἐτρε-
μεν ἐκ συγκινήσεως, ὡσεὶ προέφερε τὸ ἱερώτατον τῶν ὀνομα-
των, ὡσεὶ παρίστατο ἐνώπιον τοῦ θελκτικωτάτου τῶν θεα-
μάτων.

— Κόσμος ἀποθανῶν, ἀπεκρίθη, εἰ καὶ μέχρι τῆς σήμε-
ρον ἐξακολουθεῖ ζωοποιεῖν τὴν ἀνθρωπότητα. Πᾶν οἷ, ἐδημι-
ούργησεν ἢ το ἀληθές, καλλιτεχνικόν, ἐξάσιον. Καὶ εἰς αὐτὰ
τὰ ψεῦδη, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ σοφίσματα, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς χι-
μαίρας ἐγίνωσκε νὰ παρέχη τὸν φαινομενικὸν τύπον τῆς πραγ-
ματικότητος. Καὶ ἂν δὲν ἐκτιμῶμεν τὸ δημιουργήμα, δὲν δυ-
ναμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν τὸν θαυμασμὸν ἡμῶν πρὸς τὸν δημιουρ-
γόν. Τί εἶνε ἐπὶ παραδείγματι ἡ Πολιτεία τοῦ Πλάτωνος; ψευ-
δὲς οἰκοδόμημα ἀπὸ τῶν θεμελίων μέχρι τῆς κορυφῆς, οἰκοδό-
μημα, ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς ἄμμου. Καὶ ἐν τούτοις, τοιαύτη
εἶνε ἡ καλλιτεχνικὴ αὐτοῦ παράστασις, ὡστε φαίνεται ζωσα
ἀληθοῦς ἅπαντα ἐκείνη ἢ ποιητικὴ σκηνογραφία ἀσάρκων, ἀ-
ψύχων σκιῶν, μὴ δυναμένων νὰ διεκδικήσωσι τὴν ἐλαχίστην
πραγματικότητα.

Ἐνόησα ἀμέσως, ὅτι ἐθίξα ἀκουσίως τῇ: εὐαίσθητον χρῆ-
σθον τοῦ πρὸ τινῶν ἐστὶ στιγμῶν κοινωσιατικοῦ ῥήτορος. Ἄλλ'
ἄπαντα τὰ κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην γεγονότα μηχανικῶς
καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης προμελέτης ὑπέμνησάν μοι τὸ πολι-
τικὸν ὄνειρον τοῦ φιλοσόφου τῆς Ἀκαδημείας.

— Καὶ ὅμως φρονῶ ἐκ πεπειθήσεως, ὅτι ἡ Πολιτεία εἶνε
ἐν τῶν ἰσχυροτάτων δημιουργημάτων τοῦ πλατωνικοῦ πνεύ-
ματος, μοὶ ἀπεκρίθη. Δὲν ὑποτιμῶ τὴν ἐμβρίθειαν τῶν Νόμων,
τὴν διαλεκτικὴν τοῦ Γοργίου, τὴν καλλιτεχνικὴν χάριν τοῦ
Συμποσίου, τὴν ἠθικότητα τοῦ Φαίδωρος καὶ τοῦ Κρίτωνος.
Ἄλλ' ὁμολόγησον μετ' ἐμοῦ, ὅτι οὐδὲν ἔργον τοῦ Πλάτωνος
ἀμιλλᾶται κατὰ τὴν δημιουργικὴν σύνθεσιν πρὸς τὴν Πολι-
τείαν. Ἴσως πλανᾶται ὁ φιλόσοφος ἐνιαχοῦ, ἴσως ἰδεολογεῖ ἐν
ταῖς λεπτομερείαις· ἀλλ' ἐν τῷ συνόλῳ εἶνε τι ἐνιαῖον τὸ ἔργον
του, πρὸς τὸ ὅποιον ὀλίγιστα ἔργα τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος
δύνανται νὰ παραβληθῶσιν.

— Θὰ ἦτο μάταιον κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ εἰσελ-
θωμεν εἰς λεπτομερῆ ἀνάλυσιν τῆς Πολιτείας. Οὐτε ἄρκου εἰ-
μαὶ θαυμαστής κοινωνικοῦ κατασκευάσματος, τὸ ὅποιον κατὰ
πᾶσαν στιγμὴν μοὶ ὑπομνήθησκει ἰνδικόν τι ἰδεώδες, θρησκευ-
τικὴν Παγόδα, ἐν ἣ δεσπόζουσι καὶ κυβερνοῦσι Βραχμῆνες
καὶ Γυμνοσοφισταί, κοινωνίαν ἀνατολικήν, βασιζομένην ἐπὶ τῶν
τάξεων, ἢ ἐλεύθερον ἐλληνικὸν ἔργον, σεβόμενον ὅπως δῆποτε
τὰ δίκαια τῆς αὐτονομίας καὶ τῆς ἀτομικότητος. Χωρὶς δὲ νὰ

παραδεχθῶ τὴν περὶ τῆς Πολιτείας σκαιὰν κρίσιν τοῦ ἀμε-
ρικανοῦ προέδρου Ἰεφφερσῶνος¹ δικαιολογῶ τὴν τοιαύτην αὐ-
τῆς παράστασιν, λαμβάνων ὑπ' ὄψει τὴν ἀναρχικὴν κατὰ-
στασιν τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας, καθ' ἣς ἀπεπειράθη νὰ
προσενέγκῃ ἀντίδοτον, ἔστω καὶ μεταφυσικὸν καὶ ἀπραγμα-
τοποιήτον, ἢ ἀγανάκτησιν τοῦ σοφοῦ. Ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ἱστο-
ρικῷ βίῳ τῶν λαῶν ἡμέραι, καθ' ἃς ἡ ἐξοχος διάνοια κατα-
λαμβάνεται εἰς ἀηθίας καὶ φεύγει τὸν περὶ αὐτὴν κόσμον,
ζητοῦσα ἄσυλον ἐν τινι φανταστικῷ κόσμῳ. Μήπως αὐτὸς ὁ
Πλάτων δὲν καταστρέφει τὴν ἐκ τῆς Πολιτείας ἐντύπωσιν
διὰ τοιαύτης τινὸς δικαιολογίας;

— Εἶνε ἀληθές. Ἄλλὰ φρονῶ, ὅτι τὰ μεγάλα συνθετικὰ
ἔργα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος δὲν πρέπει νὰ κριθῶσιν ἐκ τῶν
ἐξωτερικῶν αὐτῶν τύπων, ἐκ τῆς φαινομενικότητος μόνον. Ζη-
τήσατε τί ὑπολαμβάνει ὀπισθεν μυστικῆς τινος εἰκόνας, φαν-
ταστικῆς οὐτοπίας· καὶ θέλετε ἴδει ὅτι οἱ ἀφηρημένοι τύποι,
αἱ χιμαίρικαί γραμμαί, προσηκόντως ἐρμηνευόμεναι, δὲν δύ-
νανται ἢ νὰ μεταμορφωθῶσιν εἰς ἀληθεστάτην πραγματικὴ-
τητα.

— Ἄλλ' ἡ πολιτεία εἶνε θετικὸν γεγονός, ἐν τῇ ροῇ τοῦ
χρόνου κατασκευάσμα τῆς φύσεως καὶ τῆς ἱστορίας. Πᾶς αὐτῆς
θεσμός, διὰ νὰ ἦνε ἀληθής, πρέπει νὰ ἔχη λόγον ὑπάρξεως.
Δὲν τίθεται ἐκ τοῦ προτέρου, ἀλλὰ συναναπτύσσεται ἐν τῇ
ἱστορίᾳ μετ' αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ὁποίου εἶνε ἡ ὑψίστη
ἠθικὴ ἐκδήλωσις. Παραλλάσσει κατὰ τὰ κλίματα, τοὺς και-
ροὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ δὲ Πλάτων οὐδὲν τούτων τῶν
δεδομένων ἔλαθεν ὑπ' ὄψει. Ἐπιτρέψατέ μοι δὲ νὰ προσθέσω,
οὐδ' αὐτοὶ οἱ Πλατωνικοί, εἰς οἰκονομίας καὶ ἂν ἀνήκωσιν
ἐποχὴν ἢ αἰεσιν, ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς
χρόνων. Οὐδέποτε θὰ ἐκλίπων οὗτοι ἀπὸ τῆς ἱστορίας. Ἐφ'
ὅσον ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ ἦνε δυνατόν νὰ τύχῃ τῶν πόνων ἐ-
κείνων, οἵτινες παρακολουθοῦσιν αὐτὸν καθ' ὅλας τὰς φάσεις
τοῦ ἐπὶ γῆς βίου του, ἐφ' ὅσον θὰ σπεύδῃ πρὸς τι ἀνώτερον
καὶ εὐγενέστερον, θὰ ἐπασχολῆται ὑπὸ τοιούτων χιμαίρικῶν
πόνων. Ἀποστρέφομαι τὴν ἀποκλειστικὴν θεωρίαν τῶν δεδο-
μένων, τὸν σεβασμὸν τοῦ γεγονότος· ἀλλὰ καὶ ἰλιγγῶ, ἰστά-
μενος ἐπὶ τῆς νεφελογειήτου κορυφῆς ἀπολύτου θεωρίας, ἀξι-
ούσης δίκην Θεοῦ νὰ δημιουργήσῃ νέον κόσμον. Εἶν' ἄφευκτος
ὁ κίνδυνος τῆς πτώσεως· καὶ πίπτουσι μὲν οἱ θεωρητικοὶ ἐντὸς
τῆς ἀθύσεως τῆς ἀπωλείας, ἀλλὰ δὲν διεκφεύγουσιν ἐπίσης
τὴν πτώσιν καὶ οἱ ὀπισθεν παρακολουθοῦντες. Ἐπιτρέψατέ μοι
ν' ἀναπτύξω τὴν σκέψιν μου συγκεκριμένως. Λάβωμεν θέμα
τὴν Γερμανίαν, ἣτις ζῆ, ἔχουσα συνείδησιν τῆς ὑπάρξεώς της,
καὶ καταλίπων εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ ἀρχαιοδίφου τὴν Πο-
λιτείαν μετὰ τοῦ ἐκλιπόντος ἐκείνου κόσμου, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε
μία τῶν λαμπροτάτων παραστάσεων. Τίνα ἔχει λόγον σήμερον
ἡ βεβιασμένη, ἡ σπασμωδικῆ ἀναζητήσις κοινωνικοῦ ἰδεώδους,
ἢ πάντοτε ὑπὸ τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἱστορίας ἀποδειχθέντος

1. Ἴδε ἐμὸν Φυσικὸν Δίκαιον καὶ Πολιτικὴν Ἐπιστήμην τόμ. Α'.

δυσεφαρμόστου, ἐν ᾧ κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὁ γερμανικὸς
κόσμος παρουσιάζει ἐν τῶν ὑπερτάτων φαινομένων, τὰ ὅποια
ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ ἱστορία, τὸν θριάμβον αὐτοῦ καὶ ὡς ἰδέας
καὶ ὡς πραγματικότητος, τὴν ὑπεροχὴν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, τὴν
πρωτοβουλίαν ἐν τῇ διεθνείᾳ πολιτικῇ, τὸν τελευταῖον λόγον
ἐν τῇ στρατιωτικῇ διοργανώσει; Διότι ἅπαντα ταῦτα πρέ-
πει νὰ συμβαδίζωσιν ἐν τῇ ἐκπολιτιστικῇ πορείᾳ τῆς ἀνθρω-
πότητος. Καὶ ἐν τούτοις, ἡ δόξα αὐτῆ τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους
ἔχει σήμερον τοσοῦτους ἐν αὐτῇ τῇ Γερμανίᾳ ἀπαισιοδόξους,
τοσοῦτους φθονερούς, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ εἶπω, ἀναζητοῦντας
τὸ κρείττον ἐν τινι ἀγνωστῷ ἰδεώδει, ἐκ τῆς καταστροφῆς
τοῦ παρόντος ἐρείδοντι τὴν ὑπαρξίν του, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου
κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἡ ἐπιτυχία ἔσται ὀλεθρία διὰ τὴν
κανονικωτέραν ἐξέλιξιν τῆς γερμανικῆς ἱστορίας ὑπὸ τοὺς αἰ-
ωνοὺς τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς προόδου.

— Ἀπάτη, ἀπάτη. Δὲν παρατηρεῖτε λοιπὸν διὰ τίνων
προσωπικῶν θυσιῶν ἐξηγοράσθη ἡ δόξα αὐτῆ, πρὸ τῆς ὁποίας
ἐμείνατε κατάπληκτοι, σεις ὁ ἀνήκων εἰς λαόν, φέροντα τὴν
ἱστορικὴν πείραν μακρῶν αἰώνων, ἐφ' οὗ διῆλθεν ἐκ περιτρο-
πῆς ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἀτιμία, ἡ νίκη καὶ ἡ ἥττα, ἡ εὐτυχία
καὶ ἡ κακοδαίμονία;

— Θυσιῶν; ἀλλὰ τί παρίστην ὁ βίος τῆς ἀνθρωπότητος
ἄλλο, ἢ μακρὰς, δυστυχεῖς θυσίας, προκαλούσας ἀληθῶς τὸν
οἰκτον καὶ τὴν συμπάθειαν τῶν φιλανθρώπων, ἀλλ' ἄνευ τῶν
ὁποίων θὰ ἦτο ἀδύνατον ἡ ἱστορία τῶν ἐθνῶν νὰ προβῇ καὶ
κατὰ ἐν μόνον θέμα πρὸς τὸν πολιτισμὸν, πρὸς τὴν πρόοδον,
πρὸς αὐτὴν τὴν εὐτυχίαν;

— Εἶνε ἀληθές. Ἄλλ' ὅ,τι συνέβαινε μέχρι τοῦδε, ἀτόπως
δ' ἀνεκφύχθη ὑπὸ μωῶπων θεωρητικῶν ὡς ὁ αἰώνιος νόμος
τῆς φύσεως καὶ τῆς ἱστορίας, οὐδεὶς λόγος ν' ἀναγνωρισθῇ
καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ὡς ἀμετάτρεπτον δόγμα, ἐνώπιον τοῦ ὁ-
ποίου πρέπει νὰ ἐκλίπη πᾶσα κριτικὴ καὶ συζήτησις.

Καὶ ἐξηκολούθησεν ἀναπτύσσων οὕτω τὴν σκέψιν του:

Λέγω λοιπὸν. Πᾶσα αὐτῆ ἡ δόξα, τὴν ὁποίαν σεις θαυ-
μάζετε καὶ τὴν ὁποίαν θεοποιοῦσιν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ τετελεσμέ-
νου γεγονότος ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Γερμανίας, εὐρίσκω ψευδῆ,
εὐρίσκω πρόσκαιρον, ἐγκληματικὴν. Ὑπὸ τὴν αὐτοκρατορι-
κὴν ἀλουργίδα διορῶ τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀπάτην, ὅπως ψεῦδος
ἦτο καὶ ἀπάτη τὸ θεῖον μυστήριον, τὸ κρυπτόμενον τοῖς πολ-
λοῖς ὀπισθεν τοῦ πέπλου, τοῦ κωλύοντος τὴν εἴσοδον εἰς τὰ
ἄδυτα τοῦ ναοῦ τῆς αἰγυπτιακῆς Ἰσιδος. Ἡ δόξα τοῦ γερμα-
νικοῦ ἔθνους, ἡ ἐν τῇ ἱστορίᾳ κυρωθεῖσα διὰ τῶν θριάμβων τοῦ
1870, εἶνε ἀπατηλὴ, φαινομενικὴ. Πῶς αὐτῆ ἐτελέσθη, διὰ τίνων
θυσιῶν, διὰ ποίας ἀνθρωπίνης ἐκατόμβης αἵματος καὶ ἰδρώτος;

Ἴδὲ τὸ ἄπειρον εἶνε ἀχανές, ἀδιόρατον, δυσνόητον, ὡς ἡ
αἰωνιότης. Τίνα καταλαμβάνει ἡ ἀνθρωπότης χάρον ἐντὸς
τοῦ ἀπείρου τούτου; Μηδέν. Ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ μηδενὸς
τούτου ἂς μελετήσωμεν λοιπὸν τὸ πρόβλημα, τὸ ὅποιον κατὰ
τὴν στιγμὴν ταύτην μᾶς ἐνδιαφέρει, ἀνώτεροι τῆς ἐπιδράσεως
τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν καὶ συμφερόντων, οἰνοὶ ξένοι πρὸς

τὸν κόμητον τοῦτον, τοῦ ὁποίου τὴν πορείαν ἐπὶ τοσοῦτον θυγάμεθα νὰ μεταβάλλωμεν, ὅσον καὶ κόκκος ἄμμου τὴν κίνησιν τῶν κυμάτων τοῦ ὠκεανοῦ.

Ἡ ἱστορία δὲν εἶνε τὸ ἀυθαίρετον, τὸ ἰδιότροπον κατασκευασμα ἀπολύτου δυνάμεως, ἐκτὸς τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου κατοικούσης, καθιστώσης δ' αὐτὸν ἐκάστοτε ὄργανον, οἰονεὶ παίγιον, τάσεως τινος ἢ ἰδέας ἢ ἱστορία εἶνε δημιουργήμα τοῦ λόγου, διαδοχικῶς ἐξελισσομένου διὰ τῶν γενεῶν, βαίνοντος πρὸς τὴν πραγμάτωσιν αὐτοῦ διὰ τῆς ἐργασίας τῶν λαῶν καὶ τῶν ἀτόμων. Διὰ τῶν ζοφερωτάτων χρονικῶν τῶν αἰώνων διακρίνομεν τὸ μυστηριώδες φῶς τοῦ λόγου, καταυγάζον τὰ σκόπη, ἀμυδρὸν ἢ ζωηρόν, ἀλλ' οὐδέποτε ἐκλείπει. Ἐκαστον ἐν τῇ ἱστορίᾳ γεγονός φέρει κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον τὴν σφραγίδα αὐτοῦ, τὸ ὑπέριστατον κύρος. Ἐρεῦνησον τὰ ἀρχαιότατα τῶν μνημείων τῆς ἱστορίας. Ὁ ἄνθρωπος οὐδέποτε ἐκλείπει ἢ σκέψις αὐτοῦ πρωτοστατεῖ διὰ τῶν αἰώνων ἢ προσωπικότης αὐτοῦ ἀποκαλύπτεται κατὰ πᾶσαν στιγμὴν πᾶν δ' ἐπὶ τὰ πρόσω βῆμα αὐτοῦ μαρτυρεῖ ἀκατάπονον προσπάθειαν, ἵνα δημιουργήσῃ τὸν ἐπὶ γῆς βίον σύμφωνον πρὸς τὰς ἐντολάς τοῦ λόγου. Ἄν ἀπεδέχετο τυφλῶς τὸ ἀπαξ γενόμενον, τί θὰ ἦτο σήμερον ἢ ὄν ἀσυνείδητον, ἄνευ ἐλευθερίας, ἄνευ ιδεῶν, κατὰ μίαν μόνον βαθμίδα ἀνώτερον τῶν δημιουργημάτων τοῦ φυσικοῦ βασιλείου; Ἄλλ' ὁ λόγος ἐδίδασκεν εἰς αὐτὸν τὴν προσωπικότητά του, ἄρα τὰ δίκαια καὶ τὰ καθήκοντά του, εἰς ὧν τὴν πραγμάτωσιν ὀφείλει ἐνδελεχῶς νὰ ἐργάζεται, νὰ ἐργηγορῇ, χωρὶς ποτὲ καὶ ἐπὶ μίαν στιγμὴν νὰ ἀπαυδήσῃ.

Ἴδου τὸ πρόβλημα τῆς ἀνθρωπίνης εἰμαρμένης, τῆς ἱστορίας. Ἄς στρέψωμεν ἤδη τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπὶ τοῦ σημερινοῦ βίου τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ἄς ἴδωμεν κατὰ πόσον εἶνε σύμφωνος πρὸς τὸν λόγον, τοῦ ὁποίου τὴν πραγμάτωσιν ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ ἐπιδιώκει.

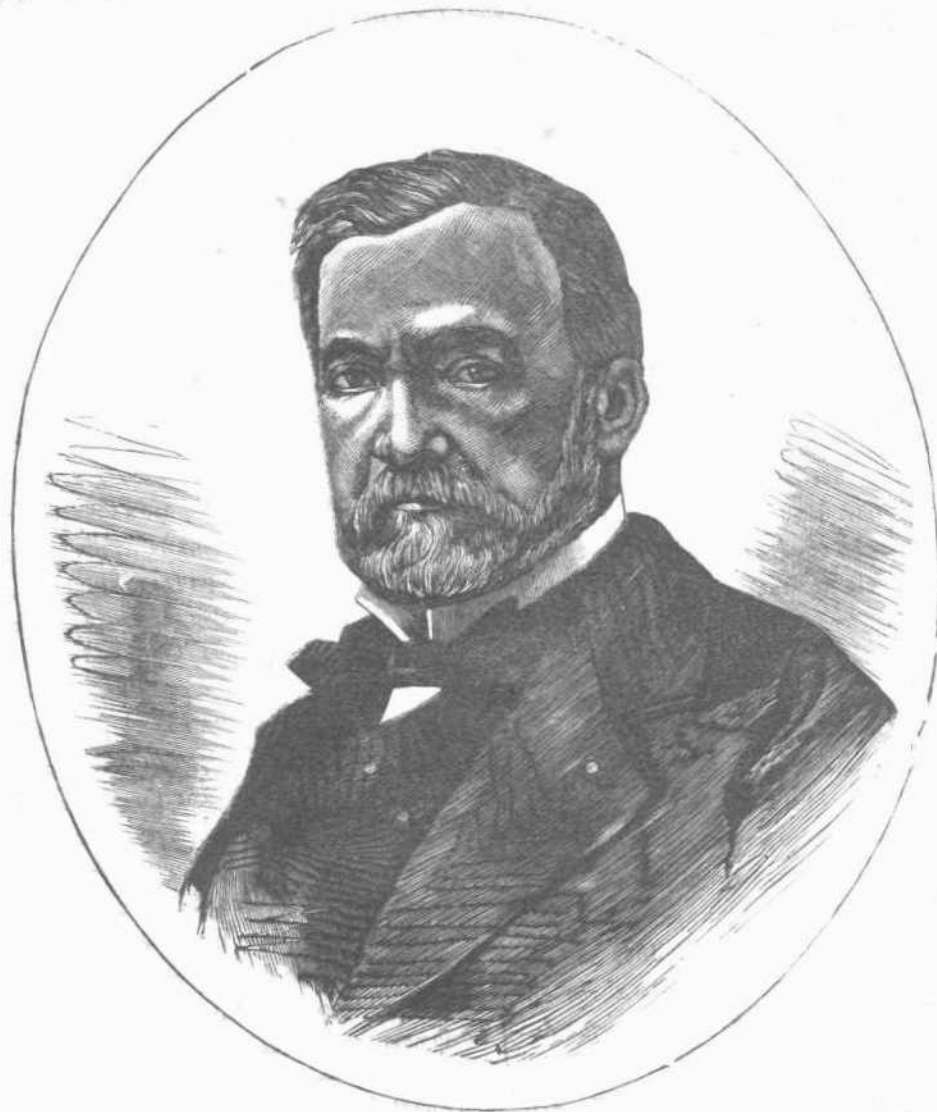
Ἐπὶ τῶν δύο λαοί, ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἱστάμενοι τοῦ πολιτισμοῦ, διεκδικοῦντες τὰ σκήπτρα τῆς ἱστορικῆς δόξης, ἀδελφοὶ κατὰ τὴν καταγωγὴν, πρὸς τὸν αὐτὸν δὲ βαίνοντες σκοπόν. Θλιβεραὶ ἱστορικαὶ ἀναμνήσεις, συνέπειαι ἄλλων γενεῶν καὶ αἰώνων, ὑπέθαλψαν ἐν τῇ συνειδήσει τῶν λαῶν τούτων ἄσβεστον τὸ ἐθνικὸν μῖσος, τὴν φυλετικὴν ἀπέχθειαν. Ἐν προηγουμένους καιροῖς ἀμφοτέρωθεν ἠδίκησαν ἀλλήλους, δύνανται τις δ' εἰπεῖν, ἀμερολήπτως ἐξετάζων τὸ ἱστορικὸν παρελθόν, ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἀφορμὴ σήμερον νὰ τεθῇ ἐπὶ τοῦ τάπητος τῆς ἱστορίας τὸ ζήτημα τῆς ἀντεκδικήσεως ἕνεκα αἰτίων, ἐκλιπόντων ἤδη ἀπὸ τῆς μνήμης ἀμφοτέρων τῶν λαῶν. Καὶ ἐν τούτοις, κοινωνικὴ τάξις, οὗτ' ἐπὶ τῆς λογικῆς ἐρειδομένη, οὗτ' ἐπὶ τοῦ δικαίου, διετήρησεν ἄγρια ἐνοστικτὰ ἐθνικὸν ἀνταγωνισμὸν μεταξύ λαῶν πεπολιτισμένων. Ἡκιστα ἐλήφθη ὑπ' ὄψει τὸ καθολικὸν συμφέρον, ὅσον τὸ συμφέρον ἐλαχίστων ἀτόμων, ἢ αἱ ἀπόψεις κακῶς ἐννοουμένων ἐθνικῶν συμφερόντων. Πρέπει ἢ ἀνθρωπίνῃ συνειδήσει νὰ διαμαρτυρηθῇ καὶ κατὰ τῶν αἰτίων καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων. Μυριόεντες ἐγένε-

νετο ὁ πόλεμος ἀμφοτέρωθεν. Κατηναλώθη πολῦτιμον αἷμα καὶ χρῆμα πρὸς κτήσιν ψευδοῦς δόξης, ἧτις θάττον ἢ βράδιον θὰ ἀποτίσῃ πικρὰς τὰς κτηθείσας δάφνας. Ἡ ἱστορία διδάσκει, ὅτι αἰετοπε πᾶσα νίκη εἶνε *Καδμεία* διὰ τοὺς νικῶντας δεινὰς ἐγούσα συνέπειας. Ἐρχεται ἢ ἀνταπόδοσις, ἢ Νέμεσις, μοιραία, ἀνηλεής, μεταβάλλουσα τὸ ὑφιστάμενον καθεστῶς. Τί ὠφελήθη ἡ Γερμανία ἐκ τῶν νικῶν τῆς; τὴν ἐνόησεν, τὴν ἐθνικὴν χειραφεσίαν, ἱστορικὴν τινα δημιουργίαν. Ἄλλ' τίς δύναται νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι ἐκλειπόντων τῶν πρωταγωνιστῶν καὶ τῶν ἡρώων τῆς τάξεως ταύτης, δὲν θὰ ἴδωμεν ἀντίστροφα φαινόμενα; Ὁ αἰὼν οὗτος δὲν παρέστησεν ἀρχόμενος διαφορὰν κατὰστασιν; Τί ἐγένοντο τὰ τρόπαια τῆς *Ἰταλείας* καὶ τῆς *Αὐτοκρατορίας*; Ἡ μνήμη αὐτῶν περιεσώθη, ἀναγραφείσα ἐπὶ τῆς Στήλης τῆς Βανδῶν-μης, ἐπὶ τῇ ἀνατροπῇ τῆς ὁποίας γοερὰν ἐρρηξε κραυγὴν τὸ ἠθικὸν καθεστῶς τῆς εὐρωπαϊκῆς κοινωνίας, ἧτις ὅμως θὰ ἀνορθωθῇ αὖθις βεβαίως, αἰώνιον μνημεῖον τῆς ἀνθρωπίνης κακοδαιμονίας. Ἄλλ' ἡ ἱστορία ἠκολούθησε τὴν λογικὴν αὐτῆς πορείαν, χωρὶς νὰ ἀποτραπῇ ἀπὸ τῶν τεθέντων αὐτῇ προσκομιμάτων. Τοιοῦτό τι θὰ συμβῇ ἀναμφιβόλως καὶ εἰς τὴν νέαν γερμανικὴν Αὐτοκρατορίαν. Ὅ,τι εἶνε ἀντίθετον πρὸς τὰ ἀληθῆ συμφέροντα τῆς ἀνθρωπότητος δὲν ἔχει λόγον διαρκοῦς ὑπάρξεως. Ὁ γερμανικὸς λαὸς θάττον ἢ βράδιον θ' ἀποτίσῃ πικρὰς τὰ τρόπαια του, ὑφιστάμενος τὰ ἀντίποινα, τοῦτο δὲ καλεῖται παρὰ τῶν θεωρητικῶν τῆς ἱστορίας πολιτισμὸς, ἀνθρωπίνῃ πρόδοσις, ἐκδήλωσις τῆς θείας δικαιοσύνης.

Ἄλλ' ἄς κατέλθωμεν ἐπὶ πραγματικώτερα, ἐπὶ μᾶλλον συγκεκριμένα θέματα. Ὁ γερμανικὸς λαὸς ἵσταται σήμερον ἐπὶ τῶν κορυφῶν τοῦ πολιτισμοῦ. Εἶνε ἀληθῆς, κατὰ τὴν ἀρχουσαν θεωρίαν. Κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἔχει τὸν ὑπερτάτον λόγον ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ἐν τῇ διεθνῇ πολιτικῇ, ἐν τῇ στρατιωτικῇ διοργανώσει. Ἄλλ' ἡ λεγομένη στρατιωτικὴ διοργάνωσις εἶνε ἡμέραν τινὰ ὁ ἀπαίσιος χιτὼν τῆς Διέκλειρας, ὁ προσωρισμένος νὰ κατακαύσῃ καὶ νὰ ἐξαντλήσῃ τὸν φυσικὸν καὶ ἠθικὸν ὄργανισμὸν τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους. Ἡ γερμανικὴ ἐπιστήμη, τὸ ἄκρον ἄκρον τοῦ νεωτέρου πνεύματος, θέλει καταστῆ ἄτονος, φθισικὴ, ἀνίκανος ν' ἀνταγωνισθῇ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας μετὰ τῆς στρατιωτικῆς ἰσχύος. Οὐδέποτε συνδιηλλάγησαν τὸ ἐργαστήριον τοῦ σοφοῦ μετὰ τοῦ στρατῶνος. Ἡ ἀπὸ τῆς βαρείας αὐτοῦ ἀτμοσφαιρῆς ἐξερχόμενη πνοὴ ἔχει τι τὸ δηλητηριώδες, τὸ καθιστῶν ἄτονον βαθμηδὸν τὸ πνεῦμα. Ἡμέραν τινὰ τὸ γερμανικὸν ἔθνος θὰ ἔχῃ ἴσως τὸν ἄριστον στρατιωτικὸν ὄργανισμὸν, ἀλλ' ἡ δύναμις τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἶνε ἐξητλημένη. Ταύτης δ' ἐλλείπουσις, θέλει ἐκλείπει σὺν τῷ χρόνῳ ἡ στρατιωτικὴ ἰσχύς καὶ μετ' αὐτῆς ἡ πολιτικὴ ὑπεροχὴ τοῦ ἔθνους. Καὶ δὲν ἐξετάζω τὸ θέμα τοῦτο μόνον ἀπὸ τῆς ἠθικῆς ἀπόψεως. Ὁ στρατὸς θέλει ἐξαντλήσει τέλει τὰς οικονομικὰς δυνάμεις τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, τὴν τελευταίαν αὐτοῦ παραγωγικὴν ἰκμάδα. Ῥίψατε ἐν μόνον βλέμμα ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ γερμα-

νικοῦ κράτους. Μελετήσατε ὅπισθεν τῶν ἀριθμῶν καὶ θὰ ἐνοήσατε διὰ ποίων καταπληκτικῶν θυσιῶν ἐξαγοράζεται ἡ στρατιωτικὴ αὐτὴ δόξα τῆς Γερμανίας. Αἱ δαπάναι τοῦ στρατοῦ ἀπορροφῶσι τὸ μείζον μέρος τῶν ἐσόδων, ἢ δὲ ἐργασία τοῦ λαοῦ εἰς οὐδὲν ἄλλο συντελεῖ, ἢ εἰς τὴν συντήρησιν κολοσιαιῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων. Ὅ,τι προσηύτεσε περὶ τῆς Εὐρώπης πρὸ αἰῶνος καὶ ἐπέκεινα ὁ θεωρητικὸς τοῦ ἀΠνεύματος τῶν Νόμων, παρίσταται ἡμέρῃ καταφανέστερον καὶ πραγματικώτερον ἐν Γερμανίᾳ. Οἱ κυριώτατοι παράγοντες τοῦ πλοῦτου τῆς χώρας, ἡ γεωργία κατὰ πρῶτον καὶ αἱ μετ' αὐτῆς συνδεδεμένα βιομηχανία καὶ ἐμπορία, ἡμέρῃ ἐξαντλοῦνται, καὶ ἂν στρατιωτικῶς ἀναδείκνυνται ὁ τόπος, οικονομικῶς πασχέει καὶ φθίνει. Μὴ ζητήσατε εὐρυτέρας ἀναλύσεις καὶ λεπτομερείας κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην. Εὐάριθμος τά-

ξις ἀπορροφᾷ τὴν ἐργασίαν, καταναλίσκει τὰς φυσικὰς καὶ ἠθικὰς δυνάμεις τῆς κοινωνίας, τὸ δὲ συμπέρασμα τῆς δυστυχούς ταύτης καταστάσεως εἶναι ἡ θριστικὴ ἐξαντλήσις ἀμφοτέρων. Τοιοῦτον εἶναι τὸ τέλος τῆς Γερμανίας ταύτης, ὁποῖαν δημιουργοῦσιν αἱ στρατιωτικαὶ θεωρίαι τοῦ Μόλτκε καὶ ἡ ἐγωιστικὴ πολιτικὴ τοῦ Ἀρχιγραμματέως. Ἐσωτερικὴ ἐξαντλήσις, ἐξωτερικὴ κατάπτωσης. Ἡμέραν τινὰ ὁ κῶδων τῆς ἱστορίας θέλει σημάει τὴν ἐκρηξιν νέου πολέμου μετὰ τῆς Γερμανίας καὶ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ γείτονος ἔθνους, ἢ καὶ συμμαχίας, δυσμενῶς ἐχούσης πρὸς τὴν στρατιωτικὴν αὐτῆς ὑπεροχὴν. Ἄλλὰ τίς βεβαιῶ, ὅτι ὁ θεὸς τῶν πολέμων θέλει εὐνοήσει καὶ πάλιν τοὺς νικητὰς τοῦ Σεδᾶν καὶ τοῦ Μέτς, καὶ ὅτι αἱ ἄδικοι αὐταί, αἱ αἰμοσταγεῖς ἐπιτυχίαι, δὲν θὰ λάβωσι δίκαια ἀντίποινα, ὡς ἔλαβον πρὸ τινος χρό-

ΛΟΥΙΣΒΙΚΟΣ ΠΑΣΤΕΡ
ΔΙΑΣΗΜΟΣ ΧΗΜΙΚΟΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ.

νου τοιαῦτα αἰ στρατιωτικῶν νίκαι τῆς Αὐστερλίτζης καὶ τοῦ Μαρέγγου; Ποῖα δὲ ἔσονται τὰ ἀποτελέσματα τοιαύτης πολεμικῆς ἀτυχίας; ἡ πνευματικὴ, ἡ ἠθικὴ, ἡ οἰκονομικὴ ἐξάντλησις, μετὰ τὴν στρατιωτικὴν πτώσιν. Δυστυχία εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἂν εἶνε πεπωμένον, μέχρι συντελείας τοῦ ἱστορικοῦ βίου του, νὰ παριστᾷ τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς ἀλληλομαχίας, τῆς ἀμοιβαίας καταστροφῆς, ἄνευ ἀποχωρῶντος λόγου, ἢ πρὸς κορεσμὸν φυσικῶν μόνον ἐνστίκτων. Συνέπεια ἀνεπίδεκτος ἀντιρρήσεως. Πᾶν ὅ, τι δημιουργεῖ σήμερον διὰ μακρᾶς καὶ ἐπιπόνου ἐργασίας, καταστρέφεται αὐτὸν ὑπὸ τὴν πνοὴν μισαροῦ πάθους, ἐντροφῶντος ἐπὶ τῇ καταστροφῇ, ὡσεὶ τοιαύτη ἦτο ἡ ἀποστολὴ καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἱστορίας, ἡ διαδοχικὴ ἐξόντωσις καὶ δημιουργία ἄνευ σχεδίου τινός, κατάστασις ἀρμόζουσα εἰς ἄγρια μᾶλλον θηρία, ἢ εἰς λογικὰ καὶ ἐν συνειδήσει βιοῦντα ἀνώτερα ὄντα.

«Οὐχί: ἡ ἀνθρωπίνη ἱστορία δὲν εἶνε ἡ κοιλὰς τοῦ κλαυθμῶνος, ἐφ' ἧς εἶνε ἀναγεγραμμένοι οἱ πένθιμοι ἐκείνοι στίχοι τοῦ Δάντου:

«Per me si va nella città dolente,
per me si va nell' eteruo dolore,»

ἀποκλειστικὸν στάδιον τῆς δυστυχίας καὶ τῆς καταστροφῆς: ἀλλ' ἐν τῇ εὐρυτάτῃ αὐτῆς ἐνοίῃ καὶ ἀπόψει, εἶνε ἡ πραγματώσις τοῦ δικαίου, ἡ ἐργασία τῆς ἠθικῆς, ὡς δημιουργικῆς δυνάμεως, λαμβανούσης τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῶν ταπεινοτάτων αὐτοῦ φυσικῶν ἐνστίκτων, δι' ἐπιπόνου δὲ καὶ ἀκατάβλητου ἀγῶνος ὀδηγούσης αὐτὸν πρὸς τὰς ὑψίστας κορυφὰς τῆς πνευματικῆς χειραφεσίας καὶ τῆς προόδου.

Εἰς τῶν προφητῶν τῆς νέας κοινωνικῆς παλιγγενεσίας, ὁ Γάλλος Σαιν Σίμων, ἔλεγεν ὅτι ὁ χρυσοῦς αἰὼν δὲν κείται ὀπισθεν, ἀλλ' ἐμπροσθεν ἡμῶν. Βαθεῖα ῥῆσις, συνοψίζουσα τὸ νέον πρόγραμμα τῆς ἱστορικῆς ἐργασίας τῆς ἀνθρωπότητος. Αὕτη ἔπεινε προηγουμένως εἰς τὸ παρελθόν, οἰοῦντι ἅπ' αὐτοῦ λαμβάνουσα τὰς ἐμπνεύσεις τῆς, ἐπίστευεν εἰς τὴν πτώσιν, τὸν δὲ ἐν τῇ κοινωνίᾳ βίον ὑπελάμβανεν ὡς κάθαρσιν ἀπὸ τῆς μοιραίας ταύτης πτώσεως.

Ὁ ἄνθρωπος, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν προλήψεων τούτων τῆς ἀμαθείας, ἐπλανᾶτο διηνεκῶς νοσταλγῶν, ἐν τῇ νυκτὶ τοῦ κόσμου τούτου, τὸν ὅποιον ἠρέσκετο νὰ θεωρῇ ὡς μάταιον ὄνειρον, ἀναμένων ἐκάστοτε τὴν ἐξέγερσιν τῆς ἡμέρας. Σήμερον τούναντιον πᾶσα αὐτοῦ σκέψις ἀφορᾷ εἰς τὸ μέλλον, κρεῖττον τοῦ παρόντος, τὸ ὅποιον τείνει νὰ προπαρασκευάσῃ διὰ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἐλευθερίας καὶ ἐργασίας. Ἰδοὺ τὸ πρόβλημα, τοῦ ὁποῦ ἡ λύσις εἶνε ἀνατεθειμένη εἰς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, ἡκιστα δ' εἰς ὑπερφυσικὰς καὶ ἀνώτερας αὐτοῦ δυνάμεις.

Ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τούτων ἐρεῖδεται ἡ νέα ἐπιστήμη, ἅρα καὶ ἡ νέα κοινωνία, ὅσα ἐξῆλθεν ἀπὸ τοῦ φλογεροῦ ἠφαιστείου τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Εἶνε ἡ ἐλευθερία τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν, ἡ ἰσότης αὐτῶν καὶ ἡ ἀδελφότης. Τῶν βάσεων τούτων τοῦ κοινωνικοῦ βίου καθιερούμενων καὶ ἀναγνωρίζομε-

νων, ἡ ἱστορία ὀφείλει νὰ λάβῃ διάφορον διεύθυνσιν τῆς μέχρι τοῦδε. Γινώσκειτε ὅτι τοιαῦτα τροπαὶ δὲν τελοῦνται εὐχερῶς, ἄνευ ὀδύνης καὶ ἀγῶνων. Τὸ παρελθόν, ἐπίμονον ἐν τῷ ψευδεῖ αὐτοῦ ἱστορικῷ ἀλαθῆτῳ, δὲν ὑποχωρεῖ ἀμέσως, ἄνευ ἀντιστάσεως, εἰς τὰς δικαίας καὶ λογικὰς ἀξιώσεις τοῦ νέου βίου. Ἡ νέα κοινωνία θὰ ἀγωνισθῇ πρὸς πλήρη ἐπίτευξιν τοῦ δικαίου τῆς. Τοῦτο γινώσκωμεν καὶ ἡμεῖς, ἐντεῦθεν δὲ καὶ αἰ προσπάθειαι ἡμῶν πρὸς διοργάνωσιν κοινωνικῆς μερίδος, πρὸς δημιουργίαν πολιτικῆς δυνάμεως, ἧτις ὑπὸ πεφωτισμένην καὶ ἰσχυρὰν διεύθυνσιν νὰ κατορθώσῃ τὴν πραγμάτωσιν τοῦ ἰδεώδους τούτου, τὸ ὅποιον εἶνε κεκλημένον ν' ἀποκαλύψῃ νέους ὀρίζοντας, εὐρυτέρους καὶ φωτεινότερους, ἐν τῇ ἱστορικῇ βίῳ τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἐλεγε ταῦτα μετὰ τινος ὑφους ὑπερφυσικῆς ἀποκαλύψεως. Ἄλλ' αἴφνης ἔστη, οἰοῦντι ἀναμένον ν' ἀκούσῃ τὴν ἐπ' αὐτῶν κρῖσιν μου.

Ἀκολουθεῖ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ

ΤΟΥ

ΟΔΟΦΡΕΪΔΟΥ ΜΥΛΛΕΡΟΥ¹

ΥΠΟ

N. ΠΕΤΡΗ

Ἡ Ἑλληνικὴ γραμματολογία τοῦ Μυλλέρου, κατέστη ἀσπασίον ἀνάγνωσμα μετὰ χεῖρας καὶ τῆς ἑλληνικῆς νεότητος (ἀνάγνωθι κάλλιον διδασκόντων τε καὶ διδασκόμενων), ἐξ ὅτου ὁ κατὰ τὸν ποιητὴν *πρηκτῆρ ἔργων*² ἀείμνηστος Ἀριστείδης Κυπριανὸς μεθρημῆνευσεν εἰς τὴν καθωμισμένην τὸ ὄντως γενναῖον ἐκεῖνο ἔργον τοῦ ἐπαξίως ἐν τῇ ἐπιστήμῃ διαλάμπαντος Καρόλου Ὀδοφρεΐδου Μυλλέρου, καὶ ἔτι μᾶλλον νῦν ἤδη ὅτε μοῖρα ἀγαθὴ καὶ προνοία τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας συμπεριλήφθη καὶ τὸ χρησιμώτατον αὐτὸ παιδεῦμα ἡ ἑλληνικὴ δῆλον ὅτι γραμματολογία ἐν τῷ ἐπιστήμῳ προγράμματι τῶν ἐν Ἑλλάδι Γυμνασίων. Ὁ ἐν φιλολόγοις λοιπὸν καὶ Emil Heitz προήγαγεν εἰς φῶς μετὰ σημειώσεων καὶ προσθηκῶν ἐν τῷ παρελθούσῳ ἔτει τὴν ἑλληνικὴν γραμματολογίαν τοῦ ἐπιφανοῦς Μυλλέρου μέχρι τῆς περιόδου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἐτεῖ δὲ ἤδη 1882 ἀπέλιπε τὰ πιστῆρια ἡ *εξαόρη* ἐκδοσις τῆς ἑλληνικῆς γραμματολογίας τοῦ Καρόλου Ὀδοφρεΐδου Μυλλέρου, ὅπερ τεκμηριοῖ τὴν μεγίστην ἐκτίμησιν τοῦ προκειμένου ἔργου. Πιστῶς λοιπὸν τηρῶν ὁ ἐκ-

1. Karl. Ottofried Müllers Geschichte der Griechischen Litteratur bis auf das Zeitalter Alexanders.
4 Auflage κτλ. von Emil Heitz. 1884 Στουτγάρδῃ σελ. 426, τιμὴ μάρκα 6.
2. Ὀμήρου Ἰλιάδ. I. 443 μύθων τε βῆτηρ ἔμναι πρηκτῆρά τε ἔργων.

δότης τὸ ἐν τῇ τρίτῃ ἐκδόσει ἀξιωμα καὶ ἤδη νῦν οὐδὲ τὸ παράπαν μετέβαλε τὸ κείμενον, ἀλλὰ μόνον ἐν τοῖς σημειώσεσι προσέθηκε διορθώσεις καὶ ἀναπληρώσεις, αἵτινες ἔσονται ἄσμενοι τῷ ἀναγνώστῃ. Ἐν τούτοις ἂν τὸ ζήτημα περὶ τῆς μὴ παντελοῦς μεταβολῆς τοῦ κειμένου ἔχεται ὀρθότητος ἀμφισβητεῖται. Ὁ ἐπικριτὴς εἰ καὶ ἀποφαίνεται γνώμην ἐναντίαν περὶ γενικῆς διασκευῆς τοῦ κειμένου, κρίνει ὅμως παντελῶς εὐκαίρον ὅπως ἐκποδῶν ποιησῆται καὶ ἀβελειάς, ἀγνοημάτα τινα, οἷον ἐν σελ. 281 διχοστασιαστικὰ ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν στασιαστικὰ καὶ πάλιν ἐν σελ. 627 θεωρεῖ ἐξοβελιστέα ἐκ τοῦ κειμένου τὰ περὶ τοῦ τραγικοῦ Καρκίνου³, ἐπειδὴ πάντως οἱ νεαρὸι ἀναγνώσται, οὓς διαφέροντως ἔσχεν ὑπ' ὄψεϊ ὁ Μυλλέρου ἐκποδῶν τὸ ἴδιον ἔργον, δὲν ἀναγινώσκουσι πάντοτε τὰς σημειώσεις. Οὐδὲν ἤτιον χάριτες ὀφείλουται τῷ ἐκδότῃ καθηγητῇ κ. Heitz, ὅστις ἐπέβαλετο ἵνα τὸ ἀτυχῶς ἀσυντέλεστον παραμείνῃ ἔργον παρατείνῃ μέχρι τῆς περιόδου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἐπειδὴ δὲ τὰ κεφάλαια ταῦτα μέχρι τούδε οὐδαμῶς ἐξετέθησαν ἐν γραμματολογικῇ συναφῇ, βιολογητέον ὅτι οὐδεμία εὐχερῆς ἐντολὴ ἀποβαίνει ὅπως ἡ ἐξακολούθησις ἰσοπαρῆξί ἑναμίλλως πρὸς τὴν γραμματολογίαν τοῦ Μυλλέρου. Ὅθεν ὁ συγγραφεὺς ἐπόμεινος τῷ παραδείγματι τοῦ Μυλλέρου αὐτοῦ τοῦ μὴ δῆλα δὴ διεισδύειν ὑπὲρ τὸ δέον εἰς τὰ καθέκαστα πραγματεύεται ἐν πεντεκαίδεκα κεφαλαίοις τὸ προμνησθὲν χρονικὸν τμήμα. Αἱ δ' ἐπιγραφαὶ τῶν κεφαλαίων αὐτῶν εἰσιν αἵδε. 1) ὁ Σωκράτης καὶ ἡ νέα ἐν Ἀθήναις ἀγωγή 2) οἱ Σωκρατικοὶ 3) ὁ Δημοκρίτης 4) ἡ ἱατρικὴ γραμματολογία καὶ αἱ τῷ Ἴπποκράτει προειρημέναι συγγραφαὶ 5) ὁ Ξενοφῶν 6) ἡ Κτησία⁴, ὁ Φίλιστος καὶ Αἰνείας ὁ Τακτικός, ἀκμάσας περὶ τὸ 340 π. Χ. ἡ ἔτι πρότερον ἀνέγραψε θεωρίαν τῆς τακτικῆς 7) τοῦ Πλάτωνος ὁ βίος καὶ ἡ διδασκτικὴ δραστηριότης 8) οἱ πλατωνικοὶ διάλογοι 9) τοῦ Πλάτωνος ὁ συγγραφικὸς χαρακτήρ 10) ὁ Ἀριστοτέλης 11) τὰ ἀριστοτελικὰ συγγράμματα 12) Δημοσθένους βίος καὶ συγγραμμικά 13) τοῦ αὐτοῦ Δημοσθένους ὁ ρητορικὸς καὶ συγγραφικὸς χαρακτήρ 14) οἱ ἐμῶχρονοι τοῦ Δημοσθένους ρήτορες 15) οἱ ρητορικοὶ ἱστοριογράφοι καὶ ἀρχαιολογῶν συγ-

3. Χάριν τῶν πολλῶν μεταγράφων ἐκ τοῦ γραμματολογικοῦ ἡμῶν τιτύχους μίαν λέξιν περὶ Καρκίνου. Ἐν τῇ περιόδῳ τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου παρὰ τοὺς δύο μεγάλους ἀριστοτέχνους Σοφοκλῆα καὶ Εὐριπίδην ἀπεπειράθησαν τῆς τραγικῆς τέχνης ἀναρίθμητοι τραγικοὶ ποιηταί, συνήθως ὅμως ἄνευ εὐδοκίμησεως καὶ οἱ πλεῖστοι αὐτῶν εἰσιν ἡμῖν γνωστοὶ μόνον ἐκ τῆς ἀπειδοῦς κριτικῆς τῶν κωμικῶν. Εἰς τοὺς τραγικοὺς αὐτοὺς συγκαταλέγεται καὶ ὁ Καρκίνος μετὰ τῶν τεσσάρων αὐτοῦ υἱῶν ἀδελφῶν καὶ τούτων ποιητῶν καταγομμένος ἐξ Ἀκράγαντος τῆς Σικελίας μετηνάστευσεν εἰς Ἀθήνας, ἐνθα οὐδὲ τὸ παράπαν ἠδδοκίμησεν ὡς τραγικός.
4. Ὁ Κτησία σύγχρονος τοῦ Ξενοφῶντος κατήγετο ἐκ Κνίδου τῆς ἐν Καρίας ὁ Φίλιστος ἐκ Συρακουσῶν τίθειται περὶ τὴν 86 ἢ 87 Ὀλυμπιάδα. Συνέγραψεν ἱστοριογράφημα «Σικελικὰ» ἐξ 11 βιβλίων, ὧν σώζονται ἀποσπάσματα ἐκδοθέντα ὑπὸ Goller τδ. Lübker's R. L. ἐν λ. Philistos.

γραφεῖς. Ἐν τούτοις ὅσον καὶ ἂν διέτριψε περὶ τὸ θέμα τοῦτο ὁ συγγραφεὺς, οὐ ἡ ἀμφιλαφὴς πολυμάθεια ἀπανταχοῦ τοῦ συγγράμματος σαφέστατον παρέχεται. τὸν ἐλεγχον, δὲν κατ' ὄρθωσεν ἵνα προαγάγῃ εἰς φῶς ἐνάμιλλον συνέχειαν τοιαύτην, ὅσα ἡ γραμματολογία τοῦ Μυλλέρου, ἐπειδὴ ἐνίοτε ὁ ἀναγνώστης ποθεῖ τὴν προσήκουσαν σαφήναιαν. Παρεκτός τούτου παρατηροῦνται πλημμελεῖ τινα ἐν τῷ βιβλίῳ, ἅπερ ὅμως καθίστανται ἀνέφικτα, ἐὰν ἐνθυμηθῶμεν τὴν μεγάλην ἔκτασιν τῆς ἐξεταζομένης ὕλης. Οὕτως ἐν παραδείγματι ἐν σελ. 21 ἀναγινώσκονται τὰ ἐξῆς «Ἡγεῖραν κατ' αὐτοῦ (δηλ. τοῦ Σωκράτους) τὴν αἰτίασιν ὅτι εἰσάγει κινετομίας εἰς τὴν πολιτείαν ὡς πρὸς τὰ θεῖα καὶ ὅτι ἅμα διαφθείρει τοὺς νέους. Πῶς ὅμως ἡ κατηγορία αὕτη ἀκριβέστερον ἀποδεικνύεται ὡς πρὸς τὸ πρῶτον κεφάλαιον, περὶ τούτου ἐλλείπει ἡμῖν πᾶσα μαρτυρία. Ἀλλὰ κατὰ τὸν τοῦτο ὁ ἐπικριτὴς παραπέμπει τὸν συγγραφεῖ εἰς τὰ Ξενοφῶντος Ἀπομνημονεύματα 11, ὅπου συγγραφεὶς εἰς τὰ Ξενοφῶντος γάρ, ὡς φαίνεται Σωκράτης τὸ δαιμόναι λέξεις «διετέθρητο γάρ, ὡς φαίνεται Σωκράτης τὸ δαιμόναιον ἐκὐτῷ σημαίνει. Ὅθεν δὴ καὶ μάλιστα μοι δοκοῦσιν αὐτὸν αἰτιάσασθαι καὶνὰ δαιμόνια εἰσφέρειν κλ.» ἀριδῆλως τὸν αἰτιάσασθαι καὶνὰ δαιμόνια εἰσφέρειν κλ.» ἀριδῆλως περιέχουσι μαρτυρίαν περὶ τῆς ἐπιβεβαιώσεως τοῦ πρώτου κεφαλαίου τῆς κατηγορίας (γραφῆς). Ἀνακριβῶς ἐπ' ἴσης μνημονεύεται ἐν σελ. 96 ὅτι ὁ Ξενοφῶν λέγουσιν ὅτι ἠκολούθησε τῇ προσκλήσει τοῦ Προξένου εἰς τὸ συμμετασχῆν τοῦ ἐγγειρήματος τοῦ Κύρου, ἐπειδὴ ὁ Ξενοφῶν αὐτὸς ἱστορεῖ τὸ γεγονός ἐν τῇ Ἀναβάσει I. 1, 4. Ἀντιρρήσις ὡσαύτως εὐρηται ἐν σελ. 413 καὶ 419. Καὶ ἐν μὲν τῇ σελ. 413 λέγεται «Μόνον τοῦτο ἐρμηνεύει τὴν αὐτοῦ (τουτέστι τοῦ Ὑπερείδου) ἐν τῇ ὑπόθεσι τοῦ Ἀρπάλου φανεράν προελθοῦσαν ῥῆξιν πρὸς τὸν Δημοσθένη, οὗ ἕνεκα ὁ Ὑπερείδης κατέστη τὸ κύριον πολιτικὸν πρόσωπον ἐν Ἀθήναις». Ἐν δὲ τῇ ἄλλῃ σελίδι 419 ἀναγινώσκονται τὰ ἐξῆς «ἂν ὁ Ὑπερείδης ἐχρῶσται εἰς τὴν πρὸς τὸν Δημοσθένην στάσιν αὐτοῦ τὸ ὅτι ἐν τῷ ἔπειτα χρόνῳ διετέλεσεν ἰθύνων τὰς τύχας τῶν Ἀθηναίων, παραμείνει ἄγνωστον». — Πρὸς τοῦτοις ὁ συγγραφεὺς περὶ ἐλάσσονος ποιᾷται τὴν ἀναγκασίαν ἐπιμέλειαν περὶ τὴν λέξιν. Πάνυ ἀρεῖται εἰσιν αὐτῷ φράσεις, οἷαι allzu deutlich, um dass (σ. 32), so bedeutend, um dass nicht (σ. 44), zu unsicher, um dass (σ. 55). Κατὰ προτίμησιν ἐπ' ἴσης παρεμβάλλονται προθετικαὶ ἐκφράσεις ἐν μέσῳ τοῦ οὐσιαστικοῦ καὶ τῆς εἰς αὐτὸ ἀνηκούσης γενικῆς. Ὡς παραδείγματα δὲ πρὸς ἐμπέδωσιν τοῦ λόγου ἔστωσαν τάδε τὰ χωρὶς (σ. 159) die Geschichte des Ankaufs durch Platon, und zwar zu einem erstaunlich hohen Preise, einer Schrift des Philolaos⁵, ὅπου δῆλον ὅτι ἡ γενικὴ (τοῦτο διαφωτίζομεν ὑπὲρ τῶν μὴ εἰδῶτων τὴν γερμανικὴν) des Ankaufs einer Schrift des Philolaos χωρίζεται ἀπὸ τοῦ οἰκείου οὐσιαστικοῦ Geschichte παρεμβαλλομένης τῆς προθετικῆς φράσεως durch Pl-

5. Ἡ ἱστορία τῆς ὑπὸ Πλάτωνος ἀγορᾶς καὶ μάλιστα εἰς καταπληκτικῶς μεγάλην τιμὴν μίξῃ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Φιλολάου.

ton κλ. Καί πάλιν ἐν σ. 161 die Vereinigung zu gemeinsamer Thätigkeit einer Anzahl gleichgesinnter Männer⁶, ἐνθα ἡ γενική einer Anzahl gleichgesinnter Männer αὐθις τῆ παρεμβολῆ τῆς προθετικῆς προτάσεως zu gemeinsamer. κ. ἔ. μετατίθεται ἀπὸ τοῦ οικείου οὐσιαστικοῦ Vereinigung. Περὶ πλέον δυστυχῆς κρίνεται κατὰ τὸν ἐπικριτὴν (τὸν ἐκ τῆς βορείου Γερμανίας⁷ ὁρμώμενον) ἡ συγνή χρῆσις τοῦ Gekonnt ἀντὶ τοῦ Können (πρβ. σ. 5, ἐνθα φέρονται ταῦτα Wie derselbe auch in damaliger Zeit seine Verteidiger finden gekonnt, ἀντὶ τοῦ Können (—ὡς ὁ αὐτὸς καὶ ἐν τῷ τότε χρόνῳ ἠδυνήθη νὰ εὔρη τοὺς ἰδίους ὑπερασπιστάς). Εἶτα ὁ ἐπικριτὴς ἐκφράζει τὴν εὐχὴν α') τῆς βελτιώσεως τῆς στίξεως, διότι καὶ ἡ στίξις ἐστὶν ὅτε πλημμελῶς ἔχει καὶ τούτου ἕνεκα παραμορφοῖ τὴν ἔννοιαν β') τὴν τῆς κατασκευῆς τῶν σχινοτενῶν περιόδων, αἵτινες ἐνίοτε καθίστανται οὐχὶ εὐσύνοπτοι γ') Ἀνακεφαλαίων ἀναγράφει καὶ τὰ παροράματα καὶ καθόλου γνωματεύει ὅτι ὁ καθηγητὴς κ. Heilz ὤφειλεν ὅπως ποιήσεται περὶ πολλοῦ οὐ μόνον τὸ περιεχόμενον τῆς ἑλληνικῆς γραμματολογίας, ἀλλὰ καὶ τὴν μορφήν, ἡ τύπον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ συγγραφεὺς κατὰ τὴν προκήρυξιν τοῦ ἀγοράσαντος τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος φιλοπόνημα βιβλιοπωλείου διανοεῖται ἵνα ἐν τρίτῳ τόμῳ ἐξετάσῃ τὴν γραμματολογίαν τῆς ἀλεξανδρινῆς περιόδου, ἐπιεύεται ὁ ἐπικριτὴς ὅπως ὁ συγγραφεὺς ἐπιστήσῃ πλείονα τὴν προσοχὴν καὶ ἐπὶ τὴν μορφήν πρὸς εὐχαρίστησιν τοῦ ἀναγνώστου καὶ κατὰ γε τοῦτο.

⁶ Ἐν Ἀθήναις κατὰ τὰς διακοπὰς τοῦ 1885.

ΣΚΙΑΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Ε΄.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΤΑΓΙΑΠΙΕΡΑΣ

Ἡ Ζακυνθία οἰκογένεια Ταγιαπιέρα καταγεται ἐξ Ἐνετίας. Ὑπῆρχεν ἐν Ζακύνθῳ ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Ἐκ τούτου τοῦ οἴκου ἦκυμασεν ἐν Ζακύνθῳ, περὶ τὴν ΙΖ. ἑκατονταετηρίδα, ὁ Φραγκίσκος Ταγιαπιέρας, δόκιμος ἰατρός, σπουδάζας εἰς Πατάθιον ὅχι μόνον τὴν ἐπιστήμην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰταλικὴν φιλολογίαν. Τούτου δὲν ἠδομεν ἢ μόνον ἰταλικά τινα ἄσματτα (Sonetti.) ὀλίγης ἀξίας.

Ὁ ἐπισημότερος τῆς οἰκογενείας ταύτης ἦτο ὁ Διονύσιος Ταγιαπιέρας, ἐπιφανὴς ἰατρός καὶ διακεκριμένος λόγιος, γεν-

6. Ἡ ἔνωσις πρὸς κοινοπραξίαν τινῶν ὁμοφρονούντων ἀνδρῶν.
7. Ὅπου τὸ οὐκ εἶναι ἀσυνείθιστον εἰς τὸ gekonnt μετοχὴν τὸν Können (=δύννασθαι).—

νηθεὶς ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1777, ἐκ μητρὸς γεννηθείσης ἐν Μεσολογίῳ.

Τυχῶν ἀγωγῆς καὶ παιδείας σπανιωτάτης ἦτο σύναμα ἀριζήλος τύπος ἀληθοῦς φιλοπατρίας καὶ γενναιοπαρόχου εὐποιίας. Παιδιόθεν πρὸς τὰ γράμματα βέπων δὲν ἐβράδυνε νὰ διανύσῃ τὰς πρώτας αὐτοῦ σπουδὰς εἰς τὰ τῆς πατρίδος σχολεῖα.

Ἐξ ἀπαλῶν ἐνύχων ἠγάπα τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἰσότητά. Καταργηθείσης τῆς Ἐνετοκρατίας καὶ ἐλθόντων τῶν Γάλλων εἰς Ζακύνθον τῷ 1797, ὁ Ταγιαπιέρας, μετὰ πλείστων Ζακυνθίων, ἀσπασθεὶς τὰς δημοκρατικὰς ἀρχάς, ἐγένετο *καρμαυρίδιος*. Ἡ Ζακύνθος διετέλει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς Ἐνετίας ἔτη τριακόςια δέκα τέσσαρα. Ὁ δὲ λαός, καὶ ἐν ταῦθα, ὑπέστη τὰ δεινὰ τῶν χρόνων ἐκείνων, καθ' οὓς ἡ ἐλευθερία ἦτο παθητικὴ καὶ οὐχὶ ἐνεργητικὴ, ἡ δὲ ἀδικία μόνον ἀσφαλής. Διό, ἕνεκα τῆς ἐλευθερίας τῶν δημοκρατικῶν Γάλλων, ἀπερίγραπτον χαρὰν ἠσθάνθη ὁ μὴ εὐγενὴς γενόμενος ἀνθρώπος, ἐνῶ πρότερον ἦτο πρᾶγμα. Ἐλθόντων ὅμως τῶν Ῥωσοτύρκων κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1798 εἰς Ζακύνθον, οἱ φιλελεύθεροι, οἱ Ἑβραῖοι καὶ αἱ γυναῖκες μὴ εὐγενεῖς, ὑπέστησαν πλείστας κακώσεις. Τότε τῶν φιλελευθέρων οἱ μὲν ἐκρύβθησαν οἱ δὲ ἀκολούθως ἔφυγον πρὸς ἀπόκλυσιν ἐλευθερίας. Ὁ Ταγιαπιέρας λοιπὸν ὡς δημοκρατικὸς μετέβη εἰς Παρίσιους, ἐνθα ἐσπούδασε τὴν γραμμικὴν καὶ ἀκολουθῶς ἐπὶ δωδεκαετίαν τὴν ἰατρικὴν. Τῷ 1814 ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν Ζακύνθον καλλιτέχνης καὶ ἐπιστήμων, ἀλλὰ μετήρχετο τὸν ἰατρόν. Ἐξωγράφει μόνον χάριν διασκεδάσεως. Ἰδὼν ὅμως ὅτι ἐνταῦθα ὁ φθόνος ἐβασίλευε, μετέβη εἰς τὰ Ἰωάννινα, ἐνθα συνδέσας φίλιαν μετὰ τοῦ διαδοῦχου Ἀλῆ καὶ τοῦ υἱοῦ τούτου Βελῆ, ἐγένετο καὶ ἰατρός των. Οὕτως ἐν τοῖς δεινοῖς ἐκείνοις καιροῖς, ὁσάκις ἠδύνατο, προσεπάθει νὰ φανῇ χρήσιμος εἰς τοὺς δυστυχεῖς δούλους ἀδελφούς. Ἡ θηριωδία τοῦ Ἀλῆ τοῦ ἐπροξένει ζωνρὰν ἐντύπωσιν. Τῷ δὲ 1820 ἐκ νέου ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν Ζακύνθον, καθότι κατεδιώκετο ὁ προστάτης του.

Ἰδὼν ὅτι εἰς τὴν Ἐπτάνησον πάντες οἱ φιλοπρόδοι ἦσαν μεταρρυθμισταί, μετὰ τούτων κατετάχθη καὶ αὐτός.

Ἐν τούτοις ἐξεργάγη ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις.

Τῇ 30 Σεπτεμβρίου τοῦ 1821 ἔλαβον χώραν τὰ ἐν Γυφολιθρῷ Ζακύνθου δεινὰ μετὰ τῶν Ζακυνθίων καὶ τῶν ἀγγλων στρατιωτῶν, ἕνεκα τουρκικοῦ πλοίου, ὅπερ διωκόμενον ὑπὸ τοῦ Σαχίνη καὶ Ῥαφηλιᾶ, ἡμίκαυστον σχεδὸν ἐρρίφθη εἰς τὴν ῤηθείσαν νοτίαν παραλίαν τῆς Ζακύνθου.

Οἱ Ζακύνθιοι κατὰ τῶν Ἀγγλων ἐπέτεθησαν δις. Εἰς τὴν πρώτην συμπλοκὴν ἐπληρώθη ὁ ἀξιοματικὸς καὶ δύο στρατιώται καὶ ἐφρονεῖθη ἕτερος, εἰς δὲ τὴν τοῦ μεσονυκτιοῦ ἐφρονεῖθησαν πολλοί. Ἐκ τῶν Ζακυνθίων οὐδεὶς ἐφρονεῖθη, καθότι εἰς τὴν πρώτην συμπλοκὴν οἱ Ἀγγλοι ἐπυροβόλησαν εἰς τὸν ἀέρα, εἰς δὲ τὴν δευτέραν αἱ σφαῖραι τῶν Ἀγγλων ἦτο ἀδύνατον νὰ τοὺς ἐπιτύχωσιν ἕνεκα τῆς ἀσφαλοῦς θέσεως ἣν οἱ

Ζακύνθιοι κατέλαβον. Αἴτιος τῶν δεινῶν ἦτο ἱερεύς τις ἀσύνετος, ὅστις παρώτρυνε τοὺς χωρικοὺς τὸ πρῶτον νὰ πυροβολήσωσι τοὺς Ἀγγλους, ὅστινες ἐφύλαττον τὰ προστατεύουσα τὴν οὐδετερότητα καὶ ἐμποδίσωσι τοὺς ἐνόπλιους χωρικοὺς νὰ πυροβολήσωσιν ἐναντίον τοῦ ὀθωμανικοῦ πλοίου εἰς τὴν παραλίαν βροθέντος κακῶς ἔχοντος.

Προκηρυχθέντος τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου, πολλὰ ὑπέφερεν ἡ Ζακύνθος καὶ τέσσαρες ὑπέστησαν τὸν δι' ἀγγλῆς θάνατον εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Μώλου, νῦν τοῦ Γεωργίου. Τὰ πτώματα τῶν δυστυχῶν τούτων, πισσωθέντα ἐκλείσθησαν εἰς σιδηρὰ κλωθία καὶ ἐκρεμάσθησαν τῶν τριῶν ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ ἀγίου Ἡλίου, ἀλλὰ τὸ πτώμα τοῦ Κλαδιανοῦ ἐκρεμάσθη ἀπέναντι τῆς ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Χιολίτη οἰκίας του. Οἱ κύριοι ὅμως ἐνοχοὶ ἐσώθησαν ἀποδράσαντες εἰς Πελοπόννησον πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους.

Εἰς τὸ φρούριον ἐφυλακίσθησαν πολλοὶ τῶν μεταρρυθμιστῶν, τῶν προσφύγων Ἑλλήνων καὶ τῶν ἐταίρων τῆς φιλικῆς ἐταιρίας. Σὺν οἷς καὶ ὁ Ταγιαπιέρας. Οἱ φυλακισθέντες ἦσαν ἐνθουσιῶντες ὑπὲρ τοῦ Ἀγῶνος, διό, ἵνα μάθωσιν εἰς τὴν φυλακὴν τὰς νίκας ἢ τὰς ἤττας τῶν ἀγωνιζομένων, οἱ φιλικοί, οἱ μὴ φυλακισθέντες, ἐμνηχανεῦθησαν νὰ φέρωσιν ἐκάστοτε φαγητὰ ἵνα τρώωσι παρὰ τῷ φρουρίῳ, καὶ ψάλλοντες νὰ ἱστορῶσι τὰ τοῦ Ἀγῶνος. Οἱ φυλακισθέντες οὕτως ἦσαν ἐνήμεροι. Οἱ ἐν τῇ φυλακῇ ἐπίσης ἐτραγώδουν, ὅτε μὲν πρὸς ἀπάντησιν ὅτε δὲ πρὸς ἐρώτησιν. Οἱ δὲ ἀγγλικοὶ φρουροὶ, ἀγνοοῦντες τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν δὲν ὑπωπτεύοντο. Μετὰ τινος ἡμέρας, ἔλθων ὁ διαδοῦχος Μαίτλανδ διέταξε νὰ παύσῃ ἡ τρομοκρατία καὶ ἐλευθέρωσι τινὰς τῶν φυλακισθέντων. Ὁ Ταγιαπιέρας ὅμως ἔμεινε εἰς τὴν φυλακὴν ἐπὶ εἴξ μηνας.

Ὅταν οἱ ἐν Ζακύνθῳ φιλικοὶ ἀπεράσισαν νὰ συστήσωσι νοσοκομεῖον εἰς Ναύπλιον διὰ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τραυματίας ἀγωνιζομένους, ὁ Ταγιαπιέρας, ὡς μέλος τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, προσέφερε πολλὰ ἰατρικὰ καὶ διάφορα ἐπιπλα. Ἐνεκα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, τὸ σχέδιον τοῦτο ἐναυάγησε, διό, τὰ συναχθέντα διένεμον εἰς τὰ διάφορα στρατόπεδα καὶ ἰδίως εἰς τὸ τοῦ Μεσολογίου.

Περὶ τὸ 1827 μετέβη ὁ Ταγιαπιέρας εἰς Ναύπλιον ὡς ἰατρός τῆς ῤωσικῆς Πρεσβείας, ἐνθα ἐγένετο φίλιτατος τῷ ἀειμνήστῳ Κυβερνήτῃ. Ἰδὼν ὅμως ὁ Ταγιαπιέρας τὴν ὀσμὴν αὐξανομένην μισαρὰν κατὰ τοῦ Κυβερνήτου ἀντιπολίτευσιν, ἐπανῆλθεν εἰς Ζακύνθον, ἀφ' οὗ προειδοποίησε τῷ Κυβερνήτῃ τὴν δολοφονίαν.

Ἐν Ζακύνθῳ ἦτο ὁ Ταγιαπιέρας ὁ δημοφιλέστερος τῶν ἰατρῶν. Ἡ γνώμη του εἶχε κύρος. Οἱ συνάδελφοί του ὄλοι τὸν ἐσίθοντο. Θαυμαστὴ ἦτο ἡ διάγνωσις εἰς αὐτόν. Ἀπὸ τοὺς πτωχοῦς ὅχι μόνον δὲν ἐπληρώετο, ἀλλ' ἔθετεν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον χρήματα. Ἀπὸ τοὺς εὐπόρους ὅμως ἤθελε ἀδρὰν πληρωμὴν. Μάλιστα ἵνα ὑπάγῃ ποτε εἰς σύζυγον εὐπόρου εὐπατρίδου Ζακυνθίου ἠθέλησε 500 τάλληρα, ὅπερ ἄμα ἔλαβε διένειμεν εἰς τοὺς πτωχοὺς.

Ἦτο ὑπὲρ τὸ δέον ἰδιόρρυθμος καὶ τολμηρὸς εἰς αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἐπιστήμην του. Διεκρίνετο σύναμα διὰ τὴν ἀπαράμιλλον εὐγλωττίαν καὶ τὸ σπάνιον μνημονικὸν του.

Ἀναστήματος ἦτο μεσαίου καὶ τυφλὸς τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ. Τὰ φορέματα αὐτοῦ ἦσαν πάντοτε κομψὰ καθότι, ἦτο φιλόκαλος καὶ φιλόκοσμος. Ἦτο σπάταλος καὶ εἰς τὰ τέλη τοῦ βίου του, μέθυσος.

Ἦτο μέλος διαφόρων Ἀκαδημιῶν καὶ φίλος πλείστων λογίων. Οἱ ἀδελφοὶ Σούτσοι ὑπέβαλλον πολλὰς τὰ ἔργα των. Μετὰ τοῦ ποιητοῦ Βηλαρᾶ εἶχε συνδέσῃ ἄκραν φιλίαν. Συντρώγων ποτὲ, ὁ Ταγιαπιέρας μετὰ τοῦ Βηλαρᾶ ὁ πρῶτος εἶχεν ἠτοιμάσῃ καὶ τηγαρίταις, ὡς ἰδὼν ὁ εὐφύεστατος ποιητὴς ἐποίησε τὸ γνωστὸν ποιημάτιον Ἡ τηγαρίταις τοῦ Ταγιαπιέρα.

Περὶ ἐλευθεροτυπίας ἐδημοσίευσεν ὁ Ταγιαπιέρας ὡραία ἄρθρα. Συνέγραψεν εἰσὶ τρία ἀξιόλογα ἔργα ἰταλιστῶν. Ἐγκόμιον τοῦ Ὀρου καὶ τῆς Ἀλεποῦ. Ἡ Κυρὰ Φροσύνη, καὶ Αἱ δώδεκα παρθένοι τοῦ ὄρους Κυλλήνης, ὅπερ δυστυχῶς ἔμεινα ἀνέκδοτα καὶ σῶζονται παρὰ τῷ συγγενῇ αὐτοῦ Δ. Ξερονιανοπούλῳ Σκοπιώτῃ. Μόνον ἀπόσπασμα τῆς Κυρᾶς Φροσύνης, μεταφρασθὲν ἑλληνιστῶν ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Ζακυνθίαν ἐφημερίδα Ῥήγας.

Ὁ ἀείδιμος Δραγοῦμης, φίλος τοῦ Ταγιαπιέρα, εἶχε ζητήσῃ τὰ ἔργα ταῦτα, ἵνα ἐν μεταφράσει δημοσιεύσῃ ἐν τῇ Παρθῶν, ἀλλὰ ἕνεκα ἀμελείας δὲν ἐστάλησαν.

Ἀπέβιασε δ' ὁ Ταγιαπιέρας ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1842, καταλείπων μνήμην ἱερὰν καὶ βαθυσέβαστον καὶ εἰς τὴν Ζακύνθον κενὸν δυσπλήρωτον.

Ἡ οἰκογένεια Ταγιαπιέρα τῶρα ἐξέλειψε καθότι οὔτε ὁ Διονύσιος οὔτε ὁ ἀδελφός του ἐνυμφεύθη. Εἶχον καὶ δύο ἀδελφάς, ἐξ ὧν ἡ μία μόνον ὑπανδρεύθη μετὰ τοῦ Ξερονιανοπούλου Σκοπιώτου.

Ἐκ Ζακύνθου.

Σ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΕΔΜΟΝΔΟΥ ΑΒΟΥ ΠΑΡΙΣΙΝΩΝ ΓΑΜΩΝ

Ο ΘΕΙΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΝΕΨΙΟΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΜΕΤΑΓΛΩΤΤΙΣΘΕΝ ΕΚ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ

ὑπὸ

A. I. ΣΟΡΔΙΝΑ

Συνέχεια, ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Ὁ ἰατρός εἰσῆλθεν εἰς τὸ δημάτιον ζητῶν συγγνώμην διὰ τὴν βραδείαν αὐτοῦ ἐμπάνισιν. Ὁ δὲ Φραγκίσκος ἔστη ἐπὶ ποδὸς καὶ ἐπανέθηκε τὸ βιβλίον ἐπὶ τοῦ γραφείου, περιφερό-

μενος δὲ μεγάλως βήμασιν εἰς τὸ δωμάτιον λίαν εὐστρόφως ἐξέθηκε τὴν ὑπόθεσιν.

«Κύριε, εἶπεν, ἰδοὺ ὁ ἐκ μητρὸς μου θεῖος, ὃν ἀναθέτω εἰς τὰς φροντίδας ὑμῶν. Ἐχετε ἐνώπιον ὑμῶν ἄνθρωπον μεταξὺ 45 καὶ 50 ἐτῶν τὴν ἡλικίαν, σκληραγωγηθέντα εἰς χειρωνακτικὸν ἐπιτήδευμα καὶ εἰς τὰς στερήσεις ἐπιπόνου βίου, γεννηθέντα δ' ἐξ ὑγιῶν γονέων ἐν οἰκογενεῖα ὅπως ἀλλοτρίᾳ τῆς φρενοβλαβείας. Ἐπομένως δὲν ἔχετε νὰ παλαίσητε ἐναντίον διαδοχικοῦ πάθους. Τὸ πάθημά του εἶνε μονομανία ἐκ τῶν μᾶλλον παραδόξων τῶν ὑπὸ τὴν ὑμετέραν παρατήρησιν περιελθουσῶν, διότι μετ' ἀπιστεῦτου ταχύτητος ἐξ ἄκρας ἰλαρότητος μεταβαίνει εἰς ἄκραν ἀθυμίαν, μίγμα ἀλλόκοτον τῆς κυρίως μονομανίας καὶ τῆς μελαγχολίας.»

«Δὲν εἶνε ἐντελῶς παράφρων;»

«Ὅχι, κύριε, δὲν παραφρονεῖ, μόνον ἐπὶ ἐνὸς θέματος παραληρεῖ, καλλίστα ὅθεν ὑπάγεται εἰς τὴν εἰδικὴν ὑμῶν μελέτην.»

«Τίς ὁ χαρακτήρ τῆς ἀσθενείας του;»

«Φεῦ! Κύριε, τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ αἰώνος μας, ἢ πλεονεξία. Ὁ ἀτυχὴς οὗτος ἀσθενὴς εἶνε θυμὰ τῆς ἐποχῆς ἡμῶν. Καίτοι ἐκ παιδικῆς του ἡλικίας ἐργασθεῖς, εἶναι πένης, ἐν ᾧ ὁ πατήρ μου ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὡς ἐκεῖνος ὁρμηθεὶς σημείου, μοὶ ἐκκληροδότησε σπουδαίαν περιουσίαν. Ὁ φίλτατός μοι θεῖος πρῶτον μὲν ἔδωκε δειγματοζήτησις, κατόπιν δ' ἐσκέφθη ὅτι ὡς μόνος συγγενῆς μου, ἐν περιπτώσει δὲ φρενοβλαβείας κηδεμών μου, καὶ ὡς πάντες οἱ ἀδυνάτου νοδὸς εὐκόλως πιστεῦσιν ὅτι ἐπιθυμοῦσιν, ἐπέστη ἐπὶ τέλους ὁ ἀτυχὴς ὅτι εἶμαι παράφρων, καὶ τὴν γνώμην ταύτην ἐξέφρασε πρὸς πάντας, θέλει βεβαίως ἐκφράσει καὶ πρὸς ὑμᾶς. Ἐφ' ἀμάξης καίτοι δεδεμένως ἔχων τὰς χεῖρας, ἐνόμιζεν ὅτι αὐτὸς μὲ ὠδήγει εἰς τὸν οἶκόν σας.»

«Πότε πρῶτον προσεβλήθη;»

«Πρὸ τριῶν περίπου μηνῶν, ὅποτε καταθᾶς εἰς τὴν αὐλήν μου μὲ ἐξηγριωμένον βλέμμα εἶπε πρὸς τὸν θυρωρὸν μου:—Κύριε Ἐμμανουήλ, ἔχεις μίαν κόρην... Ἄφες τὴν εἰς τὸ δωμάτιόν σου καὶ ἔλθε νὰ μὲ βοηθήσῃς ἵνα δέσωμεν τὸν ἀνεψιόν μου.»

«Ἐννοεῖ καλῶς τὴν θέσιν του; γνωρίζει ὅτι πάσχει;»

«Ὅχι, κύριε, καὶ τὸ θεωρῶ καλὸν σημεῖον. Ὁρεῖλω νὰ προσθέσω ὅτι αἱ λειτουργίαι τοῦ στομάχου του ὑπέστησαν σπουδαίαν ἀλλοίωσιν, ἀπώλεσεν ἐντελῶς τὴν ὄρεξίν του καὶ ὑπόκειται εἰς μακρὰς ἀγρυπνίας.»

«Τόσον τὸ καλλίτερον. Ὁ καλῶς κοιμώμενος καὶ τακτικῶς τρώγων φρενοβλαβὴς εἶνε σχεδὸν ἀθεράπευτος. Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ τὸν ἐξυπνίσω», καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ κύριος Ὁδρέ, ἔλαφρῶς ἔθιξε τοῦ ὤμου τοῦ κοιμώμενου, ὅστις ἀμέσως ἔστη ἐπὶ ποδός. Καὶ πρῶτον μὲν ἔτριψε τοὺς ὀφθαλμούς του, ἄμα δὲ εἶδεν ὅτι εἶχε τὰς χεῖρας δεδεμένας, ἐνόησε τὰ κατὰ τὸν ὕπνον του διατρέξαντα καὶ σφοδρῶς γελάσας, «Καλὸς ἀστεϊσμός», εἶπεν.

«Ὁ δὲ Φραγκίσκος λαβὼν τὸν ἱατρὸν κατὰ μέρος, «βλέπετε, τῷ εἶπεν, ἐντὸς πέντε λεπτῶν θὰ ἦναι μανιώδης.»

Ἄφετέ μοι τὴν φροντίδα, γνωρίζω πῶς νὰ τὸν μεταχειρισθῶ», καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐμειδίασε πρὸς τὸν ἀσθενῆ ὡς πρὸς παιδα, ὃν θέλει τις νὰ τέρψῃ, καὶ τῷ εἶπεν: «Ἐνωρὶς ἐξυπνίσας, ἀγαπητέ μοι, εἶχες εὐχάριστα ὄνειρα;»

«Ἐγὼ! Δὲν ὠνειρεύθην. Γελῶ βλέπων ἑμαυτὸν ὡς φάκελλον δεδεμένον. Ἦθελέ τις εἶπῃ ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ τρελλός.»

«Ἰδοὺ», ἀνεφώνησεν ὁ Φραγκίσκος.

«Λάβετε τὴν καλωσύνην, ἱατρέ, νὰ λύσητε τὰ δεσμά μου, διότι ἐν ἀνέσει ὦν θὰ ἐξηγῶ καλλίτερα.»

«Ναί, παιδίον μου, σὲ ἀπολύω, ἀλλὰ πρέπει νὰ μοὶ ὑποσχεθῆς ὅτι θὰ ἦσαι φρόνιμος.»

«Ἐλάτε δά, ἱατρέ, πράγματι μὲ ἐκλαμβάνετε διὰ τρελλόν;»

«Ὅχι, ἀγαπητέ μοι, ἀλλ' εἶσαι ἀσθενὴς καὶ θὰ σὲ περιποιηθῶμεν, θὰ σὲ ἱατρεύσωμεν. Ἰδοὺ αἱ χεῖρές σου εἶναι ἐλεύθεραι, ἀλλὰ μὴ καταχρασθῆς τῆς ἐλευθερίας.»

Τί διαβ... φοβεῖσθε, ἱατρέ, νὰ σὰς κάμω; Σὰς ἔφερα τὸν ἀνεψιόν μου.»

«Καλὰ, ἀπήντησεν ὁ ἱατρὸς διακόπτων αὐτόν, περὶ τοῦτου θέλομεν ὁμιλήσει ἀργότερον. Σ' εὔρον κοιμώμενον καὶ ἐπεθύμουν νὰ μάθω ἂν τοῦτο συμβαίνει συχνάκις εἰς τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας.»

«Οὐδέποτε, εἶναι αὐτὸ τὸ ἀνόητον βιβλίον...»

Ἄχ! ἐσκέφθη ὁ συγγραφεὺς, σοβαρὸν τὸ πάθος του! «Φρονεῖς λοιπὸν ὅτι ὁ ἀνεψιός σου εἶναι τρελλός;»

«Διὰ δέσιμον, κύριε, καὶ ἀπόδειξις ἔστω ὅτι ἠναγκάσθην νὰ τῷ δέσω τὰς χεῖρας διὰ τοῦ σχοινίου τοῦτου.»

«Ἀλλὰ σὺ εἶχες τὰς χεῖρας δεδεμένας. Λησμονεῖς ὅτι μόλις σὲ ἀπέλυσα;»

«Ἐγὼ! ... Ἐκείνος! ... Ἄφετέ με παρακαλῶ νὰ σὰς ἐκθέσω τὸ πρᾶγμα ὡς ἔχει.»

«Ἦσυχάσατε, φίλε μου, μὴ ἐξάπτησαι, ἔχεις τὸ πρόσωπον πολὺ ἐρυθρὸν καὶ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ κουράζῃσαι. Περιορίσου εἰς τὸ ν' ἀπαντᾷς εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου. Λέγεις ὅτι ὁ ἀνεψιός σου εἶναι ἀσθενής;»

«Τρελλός! Τρελλός! Τρελλός!»

«Καὶ εὐχαριστεῖσαι νὰ τὸν βλέπῃς τρελλόν;»

«Ἐγὼ;»

«Ἀπάντησόν μοι εὐλικρινῶς. Οὐδὲὼς ἐπιθυμῶ τὴν θεραπείαν του, δὲν εἶναι ἀλήθεια;»

«Διατί;»

«Ὅπως ἡ περιουσία του περιέληθ' εἰς χεῖράς σου; θέλεις νὰ γίνῃς πλούσιος. Λυπεῖσαι διὰ μάτην εἰργάσθης ἐπὶ τόσα ἔτη καὶ σκέπτεσαι ὅτι ἦλθεν ὁ καιρὸς σου.»

Ὁ Μορλότ ἐσιώπη, εἶχε δὲ τοὺς ὀφθαλμούς του προσηλωμένους εἰς τὸ ἔδαφος, διαλογιζόμενος μήπως ἦτο κακὸν ὄνειρον, καὶ ζητῶν νὰ ἐξιχνιάσῃ τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἐπεισοδίου τῆς δεσμεύσεως τῶν χειρῶν, τῆς ἐξετάσεως ἢν ὑφίστατο καὶ τῶν

ἐρωτήσεων τοῦ ἀγνώστου τούτου, ὅστις τόσον εὐκρινῶς διεγίνωσκε τὰ ἐν τοῖς μυχοῖς τῆς καρδίας του ἀπόκρυφα.

Ἄκουε ἴσως φωνᾶς, ἠρώτησεν ὁ Ὁδρέ.

Ὁ ἀτυχὴς θεῖος ἠσθάνθη τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του ἀνορθουμένας, ἐνθυμηθεὶς τὴν ἀκαταπαύστως εἰς τὰ ὦτά του ἤχουσαν ἐκείνην φωνὴν καὶ ὅπως μηχανικῶς ἀπήντησεν, «Ἐνίστε.»

«Ἄ! εἶναι παράφρων!»

«Βεβαίως ὄχι, δὲν πάσχω. Ἄφετέ με νὰ ἐξέλθω, ἄλλως πράγματι θὰ παραφρονήσω. Ἐρωτήσατε τοὺς φίλους μου, ὅλοι θὰ σὰς εἴπωσιν ὅτι σωφρονῶ, λάβετε τὸν σφυγμὸν μου, θέλετε ἰδεῖ ὅτι δὲν ἔχω πυρετόν.»

«Ὁ ταλαίφωρος θεῖος! Ἄγνοεῖ ὅτι ἡ μανία εἶναι παραλήρησις ἕνευ πυρετοῦ.»

«Κύριε, προσέθηκεν ὁ ἱατρὸς, ἂν ἠδυνάμεθα νὰ μεταδώσωμεν τὸν πυρετὸν εἰς τοὺς πάσχοντα, πάντες θὰ ἐθεραπεύοντο.»

Ὁ κύριος Μορλότ ἐρρίφθη ἐπὶ δίφρου.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἀνεψιὸς ἐξηκολούθει περιφερόμενος εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ἱατροῦ.

«Κύριε, ἀνέλαθεν ὁ Φραγκίσκος, τὸ ἀτύχημα, εἰς ὃ ὑπέπεσον ὁ θεῖός μου μὲ θλίβει ὑπερμέτρως, ἀλλ' ἡ ἰδέα ὅτι δύναμαι νὰ τὸν ἐμπιστευθῶ εἰς ἄνδρα ὡς ὑμᾶς μὲ παρηγορεῖ οὐκ ὀλίγον. Ἀνέγων τὸ θαυμάσιον ὑμῶν πόνημα «Κριτικὴν Μονομανίαν» καὶ εὐρίσχω ὅτι, μετὰ τὸ περὶ παραφροσύνης σύγγραμμα τοῦ δεινοῦ Ἐσκυρόλου, εἶναι τὸ μᾶλλον ἀξιοσημείωτον ἐν τῷ εἶδει τοῦ ἔργου. Πρὸ τινων ἡμερῶν προεγευμάτια ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ φρενοκομείου τῆς Σαλπεντιέρ μετὰ τῶν οἰκοτρόφων, διότι μεταξὺ αὐτῶν εἶναι φίλος μου τις συμμαθητής, ὃν πιθανὸν νὰ γνωρίζητε, ὁ κύριος Ῥαβέν.»

«Ἦκουσα περὶ αὐτοῦ ὡς νέου ἱατροῦ πολλὰ ὑποσχόμενου.»

«Πάντες οὗτοι οἱ κύριοι μὲ διεβεβαίωσαν ὅτι, ἂν ἡ θεραπεία τοῦ θεῖου μου ἦτο ἐφικτή, θὰ κατορθούτο βεβαίως ὑπ' ὑμῶν. Καλλίστα ἔλλωσ' ἔγωγε ὅτι ὅπως πατρικῶς φέρεσθε πρὸς τοὺς ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιαν ὑμῶν ἀσθενεῖς καὶ δὲν θὰ σὰς προσβάλλω συσταίων ὑμῖν τὸν κύριον Μορλότ. Ὅσον διὰ τὴν δαπάνην ἀφίνομαι ὅπως εἰς χεῖρας ὑμῶν», καὶ ἐλυκῆσας ἐκ τοῦ χαρτοφυλακίου του χιλιόφραγκον γραμματίον, ὅπερ εὐτραπέλως ἔθηκεν ἐπὶ τῆς ἐστίας, «θὰ λάβω τὴν τιμὴν, προσέθηκε, νὰ ἔλθω ἐνταῦθα κατὰ τὴν προσεχῆ ἐβδομάδα. Κατὰ ποῖαν ὥραν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπίσκεψις τῶν ἀσθενῶν;»

«Ἐκ μεσημβρίας μέχρι τῆς 2 μ. μ., ἐγὼ δὲ εἶμαι πάντοτε οἶκοι. Χαίρετε Κύριε.»

«Κρατήσατέ των, ἀνέκραξεν ὁ θεῖος Μορλότ, μὴ τὸν ἀφήσητε ν' ἀπέλθῃ. Αὐτὸς εἶναι ὁ τρελλός καὶ θέλω σὰς ἐκθέσει τὴν μανίαν του.»

«Ἦσυχάσατε, Θεεῖ μου», εἶπεν ὁ Φραγκίσκος ἀποσυρόμενος. «Σὰς ἀφίνω εἰς χεῖρας τοῦ κ. Ὁδρέ, ὅστις ἄριστα θέλει σὰς ἐπιμελεθῆ.»

Ὁ Μορλότ ἔτριψε κατόπιν τοῦ ἀνεψιοῦ του, ἀλλ' ὁ ἱατρὸς τὸν ἀπέτρεψε.

«Ὅποια σύμπτωσις! ἐφώναζεν ὁ ἀτυχὴς Θεῖος, εἶναι δυνατόν! νὰ μὴ εἶπη οὐδεμίαν ἀνοησίαν! Ἄν ἦτο τρόπος μόνον πρὸς στιγμὴν νὰ παρακαλήσῃ ἠθέλητε εὐκόλως πεισθῆ ὅτι δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ τρελλός.»

Ὁ Φραγκίσκος εἶχεν ἤδη ἀνὰ χεῖρας τὴν λαβὴν τῆς θύρας, ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς τὸν ἐξ οὗ ἀνεχώρησε τόπον ὡς ἂν εἶχε λησμονήσῃ τι καὶ στὰς ἐνώπιον τοῦ ἱατροῦ. «Δὲν εἶναι, εἶπε, μόνον τὸ τῆς ἀσθενείας τοῦ Θεῖου μου αἴτιον, Κύριε, ὅπερ μὲ φέρει ἐνταῦθα.»

Ἄ! α! ἐψιθύρουν ὁ κ. Μορλότ, ὅστις εἶδεν ἀνατέλλουσαν ἀκτῖνα ἐλπίδος.

Ὁ νέος ἐξηκολούθησεν. «Ἐχετε μίαν κόρην.»

Ἐπὶ τέλους! Ἀνέκραξεν ὁ ταλαίφωρος Θεῖος. Εἰσθε μάρτυς ὅτι εἶπεν ὅτι «ἔχετε μίαν κόρην.»

Ὁ ἱατρὸς ἀπήντησε τῷ Φραγκίσκῳ. «Μάλιστα, Κύριε, ἐξηγήθητε.»

«Ἐχετε μίαν κόρην ὀνόματι Κλάραν Ὁδρέ.»

Ἰδοὺ! Ἰδοὺ! δὲν σὰς τὸ εἶπα!»

Μάλιστα, Κύριε, ἀπήντησεν ὁ ἱατρὸς.

Ἀπρὸ τριῶν μηνῶν ἦτο μετὰ τῆς Μητρὸς τῆς εἰς τὰ λουτρά τῆς Ἐμης.»

Ἐὕγε! εὕγε! ἀνέκραξεν ὁ κ. Μορλότ.

Μάλιστα, Κύριε, ἀπήντησεν ὁ κ. Ὁδρέ.

Ὁ κ. Μορλότ δραμῶν τότε πρὸς τὸν ἱατρὸν, «Δὲν εἴσθε βεβαίως ὑμεῖς ὁ ἱατρὸς, τῷ λέγει, εἴσθε οἰκοτρόφος τῆς. Ἀγαπητέ μοι, λέγει ὁ ἱατρὸς πρὸς τὸν Θεῖον, ἂν μὴ σωφρονῆς, θὰ ἀναγκασθῶμεν νὰ σοὶ διορίσωμεν ψυχρολοῦσιαν.»

Ὁ Μορλότ ὀπισθοχώρησε τετρομασμένος. Ὁ δὲ ἀνεψιός του ἐξηκολούθησε.

«Κύριε, ἀγαπῶ τὴν κόρην σας, ἔχω δι' ἐλπίδος ὅτι ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ αἶσθημά μου, καὶ ἐκτὸς ἂν ἤλλαξε γνώμην ἀπὸ τὸν Σεπτέμβριον, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σὰς ζητήσω τὴν χεῖρά τῆς.»

Ἐχω λοιπὸν τὴν τιμὴν ν' ἀποτείνωμαι πρὸς τὸν κ. Φραγκίσκον Θωμᾶ; ἠρώτησεν ὁ ἱατρὸς.

«Αὐτὸ εἶναι τὸ ὄνομά μου, Κύριε, καὶ ὤφειλον ἐξ ἀρχῆς νὰ σὰς τὸ εἶχον δώση.»

Ἐπιτρέψατέ μοι, Κύριε, νὰ σὰς παρατηρήσω ὅτι πολὺν καιρὸν σὰς περιεμείναμεν.»

Κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὁ Μορλότ τρίβων μανιωδῶς τὰς χεῖράς του εἴλυσε τὴν προσοχὴν τοῦ ἱατροῦ. Τί ἔχεις, φίλε μου, ἠρώτησεν αὐτόν διὰ τῆς γλυκεῖας καὶ πατρικῆς αὐτοῦ φωνῆς.

«Τίποτε, τίποτε, τρίβω τὰς χεῖράς μου.»

«Καὶ διατί;»

«Διότι ἔχω τι τὸ ὅποιον μὲ ἐνοχλεῖ.»

«Δεῖξόν μοι, διότι δὲν βλέπω τίποτε.»

«Δὲν βλέπετε; ἰδοὺ! ἰδοὺ! μεταξὺ τῶν δακτύλων μου, ἐγὼ τὸ διακρίνω πολὺ καλά.»

«Τί βλέπετε;»

«Τὴν περιουσίαν τοῦ ἀνεψιῦ μου. Λάβετε τὴν, ἰατρέ, εἶμαι ἄνθρωπος τίμιος καὶ οὐδὲν ἀλλότριον ποθῶ.»

Ἐν ᾧ ὁ ἰατρός μετὰ προσοχῆς ἤκουε τὰ πρῶτα τοῦ κυρίου Μορλότ παραληρήματα, παράδοξον ὑφίστατο ὁ Φραγκίσκος ἀλλοίωσιν. Ὁλγρία, εἶχε ῥῆγος καὶ οἱ ὀδόντες του ἔτριζον βιασίως. Ὁ κύριος Ὁθρὲ ἐστράφη πρὸς αὐτὸν ἵνα τὸν ἐρωτήσῃ τί ἠσθάνετο.

«Τίποτε, ἀπήντησεν, ἔρχεται, τὴν ἀκούω, εἶναι ἡ χαρὰ ἀλλ' εἶμαι καταβεβλημένος. Ἡ εὐτυχία ὡς χιών ἐπιπίπτει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου. Ὁ χειμὼν θὰ ἦναι δριμύς πρὸς τοὺς ἐρωμένους. Ἰατρέ! Ἐξετάσατε τί ἔχω ἐν τῇ κεφαλῇ.»

Τότε ὁ κύριος Μορλότ ἔδραμε πρὸς αὐτὸν μεγαλοφάνως λέγων, «Ἀρκεῖ μὴ παραλαλῆς πλέον. Δέν θέλω νὰ ἦσαι τρελλός. Ὁ κόσμος ἤθελεν εἶπει ὅτι ἐγὼ σὲ ἐκλεψα τὸ λογικόν. Εἶμαι τίμιος, Ἰατρέ, ἐξετάσατε τὰς χεῖράς μου, ἐρευνήσατε τὰ θυλάκιά μου, πέμψατε ἄνθρωπον εἰς τὴν οἰκίαν μου, εἰς τὴν ὁδὸν Σιαρόν εἰς τὸ προάστειον τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, ἀνάξιατε ὅλα τὰ συρτάκια καὶ θέλετε ἴδει ὅτι οὐδὲν ἀλλότριον ἔχω.»

Ὁ ἰατρός εὐρίσκειτο λίαν περιπεπλεγμένος μεταξὺ τῶν δύο ἀσθενῶν, ὅτε μία θύρα ἠνεώχθη καὶ ἡ Κλάρα εἰσῆλθεν ἵνα ἀναγγεῖλῃ πρὸς τὸν πατέρα της ὅτι τὸ πρόγευμα ἦτο ἔτοιμον.

(Ἀκολουθεῖ).

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ

Καὶ πῶς, φίλε μου, εἶπεν, ὁ κ. Ω. νὰ μὴν ἐπέλθῃ τοιαύτη οικονομικὴ κρίσις εἰς τὸ ἐμπόριον ἀφοῦ ὅλα τὰ τέκνα τῶν γονέων πηγαινούν εἰς τὰ σχολεῖα, ὁ δὲ κόσμος ὅλος ἀναγινώσκει *Περιοδικὰ Συγγράμματα*; (!!!)

ΠΟΙΗΣΙΣ

ΣΤΑ ΓΙΑΛΙΑ ΤΗΣ

(Ἐσφαλμένως ἄλλοτε δημοσιευθέν).

Ἄπο σὲ σκεπάζουν ἕνα ἥλιο, τὰ μαργὰ Γαλιλά σου,
Μ' ἀπὸ 'μέ, τοὺς δύο σου ἥλιους, καὶ τὴ γαλατὴν ματιά σου.

Ἐ. Πειραιεῖς

ΕΚ ΤΟΥ INTERMEZZO Τῆ Μ. Ε.

Στοῦ τραγουδιοῦ μου ἐπάγω τὰ φτερά
γλυκεῖα μελαγχροινῆ μου θὰ σὲ φέρω,
Ἐκεῖ σιμὰ στοῦ Γάγκου τὰ νερά
στὸν πρῶ ὄρατο τόπο ὅπου ξέρω.

Ἐκεῖ ποῦ τὸ φεγγάρι τ' ἀργυρὸ
φωτίζει πεδιάδα ἀνθισμένη,

Τὸ ἄνθος τοῦ λωτοῦ τὸ δροσερὸ
τὴν ἀδελφὴν του τὴ μικρούλα περιμέρει.

Ἐκεῖ τὰ ἀστεράκια γιὰ φιλιὰ,
στὰ ῥόδα τῆς ἀχτινῆς τῶν σκορποῦνε,
Κ' εἰς τῆς νυκτὸς ἀκοῆς τὴν σιγαλιά,
τὰ ριοῦλια ποῦ γλυκὰ κρυφομιλοῦνε.

Τὸ ἐλαγάκι ἀφυγκράζεται δειλὰ
ἢ τρέχει σὶ τὰ χορτάρια χωρὶς ἔννοια
Κ' ἀκούεται μακριὰ ὅπου κυλᾷ
ὁ Γάγκος τὰ νερά του τ' ἀσημέρια.

Ἐκεῖ ὅπου ἀπλώνουν κορμαδιαῖς
Ἰσκιό παχὺ, κ' οἱ δύο θὰ ἔξαπλωθοῦμε,
Καὶ μ' ὄνειρα, μ' ἀγάπη, μ' εὐωδιαῖς
ζωὴ ἀγγελικὴ θὰ νὰ περνοῦμε.

Ἄθηναί, 20 Ἰουνίου 1885.

Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

ΠΟΜΦΟΛΥΓΕΣ ΗΣΑΝ ΚΑΙ ΔΙΕΡΡΑΓΗΣΑΝ.

Ἐπεισόδιον

(Ἐκ τοῦ πυρποληθέντος ποιήματός μου ἡ «Κυκεωνιάς»).

Ἦτον ἔμορφ' ἡ Ἐλένη, ἦτο ῥόδον τοῦ Μαίτου,
καὶ ὁμοίαζε καθ' ὅλα πνεύματος ἐπουρατίου.
Ἐμειδία εἰς πᾶν ὅ,τι ἐπιπτεν ἐνώπιόν της,
δάκρυα τὸν ὀφθαλμόν της=δὲν ἐδόλωσαν ποτέ.

Ἐν τῆς ἔλειπε, καὶ τὸττο, τὸ ἀπέκτησ' ἡ Ἐλένη,
στὰς πλεκτάνας τοῦ Τοξότου ἔπεισε περιπλεγμένη.
Ἐῖρε γέρον ὁμοῖόν της, μὲ τὰ κάλλη τοῦ Ναρκίσσου,
ψυχὴν εἶρε Παραδείσου=καὶ καρδίαν τρυφεράν.

Ἐτελέσθησαν οἱ γάμοι, ὁ καθεὶς τοὺς συνεχάρει . . .
πλὴν τὸν Ναρκίσσον κ' ὁ χάρος, φεῖ! δὲν ἤρρησε τὰ πάρη.
Τότε ἐρεῦθη κ' ἡ Ἐλένη τῶν δακρῶν τὴν πικρίαν,
τὴν κατέστησαν ἀθλίαν=οἱ κλαυθμοὶ κ' ὁ στεναγμός.

Τῆς ὠχρίασαν τὰ χεῖλη, κ' ἐμαράνθ' ἡ εὐμορφιά της
καὶ πικρῶν δακρῶν αὐλαξ ἐγειρεν ἡ παρεὶα της.
Κ' ἕνα χρόνον καθεκάστην μελαρὰ ἐνδεδυμένη
ἐπροσηύχετο ἡ Ἐλένη=στοῦ Ναρκίσσου της τὴν γῆρ.

Ἀἴφνης θερινὴν πρῶταν ὅπου ἰκεῖνος ἐκοιμήθη
εἰς τὰ ἄχαρα τοῦ χάρος, τὰ ξηρὰ καὶ κρύα στήθη.
Εἰς τὸν τάφον του πλησίον ἀνευρέθη τὸ κορμί της
κ' ἕνας γέρον ἐρημύτης=τὴν ἐθρήνησεν ἐκεῖ.

Ποῦ λοιπόν, ἡ ὠραιότες; ποῦ τὰ πλούτη, ποῦ ἡ ῥώμη;
ποῦ τὸ σπινθηρίζον ὄμμα, καὶ ἡ βοστρυχώδης κόμη;
Διεβράγησαν, θεέ μου! ὡς πομφόλυγες κυμάτων,
κ' ἐν τῷ μέσῳ τῶν πτωμάτων=Σὺ καὶ μόνος ἐπιζεῖς.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΛΟΥΖΗΣ